

บทที่ 2

ผลจากการต้องโทษจำคุก

ปัญหาและอุปสรรคในการกลับคืนสู่สังคมของผู้พ้นโทษที่สำคัญคือ ความรู้สึกและท่าทีของคนไทยโดยทั่วไปนั้น ยังมีความรู้สึกรังเกียจ และไม่เปิดโอกาสให้ผู้พ้นโทษได้กลับเข้าสู่สังคมอย่างปกติ การที่จะให้ความช่วยเหลือ หรือการที่จะทำให้ผู้พ้นโทษมีชีวิตดีขึ้นภายหลังที่พวกเขาได้รับการปลดปล่อยนั้น สังคมกลับเห็นว่าเป็นการให้รางวัลแก่ผู้กระทำผิด การทำบุญกุศลอันเป็นทานอันล้ำเลิศ ย่อมจะดีกว่าให้ความช่วยเหลือหรือสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ ดังนั้น ในการกลับคืนสู่สังคม หากสังคมไม่ยอมเปิดโอกาสให้บุคคลที่เคยประพฤติผิดเหล่านี้ได้กลับตนเป็นพลเมืองดีแล้ว ก็เท่ากับว่าสังคมพยายามผลักดันให้บุคคลเหล่านี้ ถลาลึกลงไปในทางที่เป็นภัยต่อส่วนรวมมากยิ่งขึ้น

2.1 ทฤษฎีทางอาชญาวิทยาที่ทำให้สังคมมีปฏิกิริยาต่อผู้พ้นโทษที่จำคุก มีดังนี้

2.1.1 ทฤษฎีตราบาป (The labeling theory)

ทฤษฎีตราบาปให้แก่ผู้กระทำผิดนี้ ได้เสนอแนวคิดว่า อาชญากรรมเกิดขึ้นเพราะสังคมเป็นผู้ตราบาป การตราบาปนั้นอาจจะเกิดขึ้นเมื่อมีการกระทำผิดเพียงครั้งแรก และผู้กระทำผิดได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมและหน่วยงานอื่นในสังคม การกระทำผิดหรือการเบี่ยงเบน ถึงแม้จะเป็นกรณีที่ผู้กระทำเพียงแต่แสดงออกซึ่งโลกทรรศน์แบบอื่นตามที่เขาเชื่อถือ ก็ยากที่จะพ้นไปจากการถูกดำเนินคดีหรือโทษทัณฑ์ได้ ทั้งนี้เพราะ เหตุที่เป็นการทำลายพื้นฐานทางศีลธรรมจรรยาของสิ่งที่ประชาชนทั่วไป ได้รับการอบรมสั่งสอนกันมาตั้งแต่เล็กแต่น้อย กฎเกณฑ์ที่ได้รับการยอมรับนับถือว่าถูกต้องชอบธรรมกันมานานแล้ว ย่อมจะเป็นที่หวงแหนของคนจำนวนมาก คนเหล่านี้จะรู้สึกว่าพวกเขามีส่วนได้เสียอย่างสำคัญ ในอันที่จะปกป้องรักษาสถานภาพเดิมเอาไว้ ให้พ้นจากการมุงร้ายของพวกที่พยายามจะเปลี่ยนแปลงซึ่งมักจะถูกตราหน้าด้วยถ้อยคำต่างๆ เช่น คนชั่ว คนเลว คนจี้คุกจี้ตะราง เป็นต้น สิ่งที่ถูกฝังอยู่ในจิตสำนึกของบุคคลทุกคนในสังคมนั้นเห็นแก่ผู้ที่เคยกระทำผิดและถูกศาลพิพากษาให้ลงโทษจำคุก

มาแล้วนั้น เป็นบุคคลที่ถูกตราหน้าว่า เป็นคนชั่วมีความประพฤติเลวร้าย ดังนั้น การที่บุคคลผู้ พันโทจะกลับคืนเข้าสู่สังคมอีกครั้ง ก็ยังถือว่าเป็นบุคคลที่เป็นภัย ยังไม่น่าไว้วางใจ สำหรับคนในสังคมนั้น เมื่อสถาบันเหล่านี้เป็นผู้กำหนดว่าเขาประพฤติเป็นอาชญากร ย่อม ปรากฏเป็นตราบาปติดตัวเขาตลอดไป เมื่อการตราบาปเกิดขึ้นแล้วจะทำให้เกิดเหตุการณ์ตามมา และเหตุการณ์นั้นก็คือ การแสดงออกของพฤติกรรมเบี่ยงเบนนั่นเอง ดังนั้น อาชญากรรม และการเบี่ยงเบนจึงเป็นปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน เราอาจจะวางเป็นกฎทั่วไปได้ว่า การเบี่ยงเบนคือพฤติกรรมที่มักจะช่วยให้มีการตั้งข้อรังเกียจอย่างไม่เป็นแบบแผน (informal) และอย่างไม่เป็นทางการ (unofficial) ซึ่งเป็นการตั้งข้อรังเกียจที่อยู่ภายในวงเขตของการดำเนิน ติเยน ประณาม หรือไม่ให้เข้าพรรคพวก¹ ดังเช่น ผู้พันโทที่มักจะถูกประณามว่าเป็นคนชั่ว คุกขี้ตระวาง ทำให้ไม่ได้รับความไว้วางใจ และถูกกีดกันในการที่จะประกอบอาชีพสุจริต

Tannenbaum ได้แต่งหนังสือชื่อ Crime and the Community (ค.ศ.1938) เขาได้ เสนอทัศนะไว้ว่าผู้เบี่ยงเบนมิได้เกิดขึ้น เพราะการขาดการปรับตัวให้เข้ากับสังคม แต่เกิดขึ้น เพราะการปรับตัวกับกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดเป็นการเฉพาะ อาชญากรรมคือผลพวงที่เกิดขึ้นจากการ ขัดแย้งระหว่างกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดกับชุมชนใหญ่ ความขัดแย้งเกิดขึ้นก็เพราะยึดถือเงื่อนไขของพฤติ กรรมที่เหมาะสมไปคนละทาง² Tannenbaum เห็นว่า บุคคล คือสิ่งที่จะสร้างให้เป็นอะไร ก็ได้ หากมีการกระทำที่ไม่ได้รับการยอมรับจากบุคคล กลุ่ม หรือสถาบันที่มองการกระทำที่ไม่ ได้รับการยอมรับ บนพื้นฐานแห่งความคิดที่ต้องถูกลงโทษอย่างเป็นทางการ³

Lemert ได้เขียนหนังสือ Social Pathology (ค.ศ. 1951) เขาได้กล่าวว่า คนที่เบี่ยง เบนก็คือ คนที่มีบทบาท สถานภาพ การหน้าที่ และเงื่อนไขส่วนบุคคลเบี่ยงเบนไปเล็กน้อยแค่ ไหน เป็นประการสำคัญ สังคมได้รับรู้การเบี่ยงเบนมากเพียงใด สังคมมีปฏิกิริยาต่อการ

¹ เสรีน ปุณณะหิตานนท์, การกระทำผิดในสังคม, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เดอะบิสซิ นิส จำกัด, 2523), หน้า 126.

² Frank P. William and Marilyn D. McShane, Criminological Theory, (Englewood Cliffs, N.J. : Prentice Hall, 1988), P. 86.

³ Cited by Walter R. Gove, "The Labeling of Perspective : An Overview." The Labeling of Deviance : evaluation a perspective. (New York : Sage Publication, 1975), p.3.

แสดงออกของเขา ตลอดทั้งธรรมชาติและควมมีกำลังแรงของสังคมอีกด้วย⁴

ในปี 1963 Haward S. Becker ให้แนวคิดพื้นฐานในเรื่องพฤติกรรมเบี่ยงเบนไว้ว่า กลุ่มสังคมได้สร้างความเบี่ยงเบนขึ้นมา โดยการสร้าง กฎเกณฑ์ การละเมิดกฎเกณฑ์ดังกล่าวก่อให้เกิดความเบี่ยงเบน โดยการใช้กฎเกณฑ์เหล่านั้นต่อบุคคลที่มีพฤติกรรมที่ละเมิดดังกล่าว และประทับใจตราพวกเขาว่าเป็น "คนนอกคอก" (outsider) จากจุดยืนอันนี้ ความเบี่ยงเบนจึงไม่ใช่คุณลักษณะของการกระทำที่บุคคลกระทำ แต่เป็นผลตามมาของการใช้กฎเกณฑ์ หรือการลงโทษของผู้อื่นที่มีต่อผู้กระทำผิด ผู้ที่เบี่ยงเบนก็คือ ผู้ที่ได้รับผลจากการถูกประทัตตรา พฤติกรรมเบี่ยงเบนคือ พฤติกรรมซึ่งคนอื่นประทัตตราให้⁵

Austin T. Turk ได้เขียนบทความเรื่อง Conflict and Criminality (ค.ศ.1956) ได้กล่าวว่า การที่ใครจะได้รับการชอบพอหรือไม่ชอบพอกับใครนั้น ขึ้นอยู่กับว่าคนอื่น ๆ ได้มีปฏิกิริยาต่อใครคนนั้นในทางที่รังเกียจหรือไม่รังเกียจ โดยเฉพาะจากผู้ที่มีอำนาจและอิทธิพล Shoemaker และคณะกล่าวว่า แนวความคิดนี้ยังมีข้อโต้แย้งและความไม่เห็นด้วยอยู่มาก ทฤษฎีเกี่ยวกับความเบี่ยงเบนและทฤษฎีตราบาปเป็นทฤษฎีที่ไปด้วยกัน การตราบาปก็คือ การจำแนกคนออกไปเป็นประเภทหนึ่งอีกต่างหาก เช่น จำแนกให้คนๆหนึ่งเป็นเยาวชนที่กระทำผิด ความเป็นผู้กระทำผิดก็ติดอยู่ที่คนๆนั้น⁶ เขาเห็นว่า เนื่องจากบุคคลส่วนใหญ่ที่มีความประพฤติซึ่งกฎหมายถือว่า เป็นอาชญากรรมเหมือนกัน และข้อมูลอาชญากรรมก็มีฐานมาจากการจับกุมหรือการตัดสินเท่านั้น จึงไม่มีประโยชน์อะไรในการจะบอกว่าใครกระทำอาชญากรรม นอกจากบอกว่าใครคือผู้ที่ถูกตราหน้าว่าเป็นอาชญากรเท่านั้น เช่นเดียวกับผู้ที่ได้กระทำผิดและได้รับการลงโทษจำคุกมาแล้ว เมื่อพ้นโทษ สังคมก็ยังคงมองว่า พวกเขาเคยเป็นผู้กระทำผิดหรือเป็นอาชญากรซึ่งคำเหล่านี้ยังคงติดตัวพวกเขาอยู่

⁴ Harold J. Vetter and Ira J. Silverman, Criminology and Crime. (New York : Harper & Row , Publishers , 1986) , p.361.

⁵ Becker Haward S., Outsiders : Studies in the Sociology of Deviance. (New York : The Free Press , 1963) ,P.9.

⁶ Cited by Vernon Fox , Introduction to Criminology, (Englewood Cliffs , N.J. : Prentice - Hall , 1985) , P.356.

Erikson อธิบายว่า ความเบี่ยงเบนไม่ใช่คุณลักษณะที่ยึดติดในรูปแบบที่ตายตัว มัน เป็นคุณลักษณะโดยผู้ชมทางสังคมที่มองเขาทั้งทางตรงและทางอ้อม ตัวแปรที่วิพากษ์วิจารณ์กัน ในการศึกษาความเบี่ยงเบน ก็คือ ผู้ชมทางสังคมมากกว่าการกระทำของบุคคล เพราะคนดูเป็นผู้ ตัดสินว่าลักษณะใดจะถูกตราว่าเบี่ยงเบน⁷

จะเห็นได้ว่า แนวความคิดตามทฤษฎีตราบาปให้ความสำคัญแก่ผู้ชมในสังคม ที่จะ เป็นผู้ตัดสินผู้อื่นว่า เป็นผู้เบี่ยงเบน อันเกิดขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ซึ่งการเป็นผู้มี พฤติกรรมเบี่ยงเบนขึ้นอยู่กับคนดูที่จะตีความ ความเบี่ยงเบนตามแนวความคิดนี้ จึงไม่มีความ ตายตัวที่จะระบุว่า พฤติกรรมใดถึงจะเป็นพฤติกรรมที่เบี่ยงเบน พฤติกรรมเช่นนี้อาจเบี่ยงเบนแต่ คนอื่นอาจไม่เห็นว่าเป็นเบี่ยงเบนก็ได้ การนิยามจึงขึ้นอยู่กับบุคคลที่จะตีความ การที่ สังคมมองดูผู้พันโทษและประทับตราบุคคลเหล่านี้ว่าเป็นคนคุณนั้น การมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่าง บุคคลในสังคมกับผู้พันโทษ จึงออกมาในรูปของการไม่ไว้วางใจกัน เป็นผลให้เกิดการไม่ยอมรับ ให้ผู้พันโทษกลับคืนเข้าสู่สังคม

Shoemaker และคณะ⁸ ได้อธิบายถึงพัฒนาการของแนวความคิดที่ใช้ศึกษาความเบี่ยง เบนเป็น 5 แนวทางด้วยกัน คือ

1. การนิยามหลักความเบี่ยงเบนจากหลักสถิติ (The statistical definition deviance) แนวความคิดนี้เป็นแนวความคิดพื้นฐานที่สุดของการศึกษาความเบี่ยงเบน ที่นักจิตวิทยาพยายาม ศึกษาระดับความเบี่ยงเบนด้วยการจัดเป็นตัวเลข หรือคะแนนจากการเทียบจากค่าความแตกต่างที่ ผิดไปจากค่าเฉลี่ย หากผิดไปจากค่าเฉลี่ยน้อย ก็เบี่ยงเบนน้อยขณะเดียวกันหากผิดไปมาก ความ เบี่ยงเบนก็มากขึ้นไปด้วย การศึกษาตามแนวความคิดนี้ ในระยะต่อมาไม่ได้รับความนิยม เนื่องจากเป็นแนวความคิดที่ไม่คำนึงถึงสภาพแวดล้อม ที่มีผลต่อความเบี่ยงเบนที่เกิดขึ้น

⁷ Cited by Gove , op.cit . , p.4

⁸ Shoemaker J. Pamela , Tsam-kuo Chang and Nancy Brendlinger , “Deviance as a Predictor of News worthiness : Coverage of International Events in the US. Media.” Communication Yearbook 10. (New York : Sage Publication,1987) ,pp.349-350.

2. การนิยามความเบี่ยงเบนตามหลักพยาธิวิทยา (The pathological definition of deviance) เป็นแนวความคิดที่ศึกษาความเบี่ยงเบนทางการแพทย์ ที่มองบุคคลว่าเบี่ยงเบนเมื่อมีสุขภาพที่ไม่สมบูรณ์ ความเบี่ยงเบนสำหรับแนวความคิดนี้ถูกมองว่า คือเชื้อโรคของสังคม (disease in the body of society) ที่ต้องมีการควบคุม

3. การนิยามความเบี่ยงเบนเชิงบรรทัดฐาน (The normative definition of deviance) ทฤษฎีเชิงบรรทัดฐานศึกษาความเบี่ยงเบน โดยเน้นที่พฤติกรรมที่ทำผิด หรือฝ่าฝืนบรรทัดฐานของสังคมที่ได้มีการจัดระเบียบไว้แล้ว พฤติกรรมที่เบี่ยงเบนออกจากแบบแผนกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ พฤติกรรมที่เบี่ยงเบน แนวความคิดนี้มองที่ปรากฏการณ์ทางสังคมไปที่ความเห็นพ้องต้องกันของสังคม ที่มีบรรทัดฐานสังคมเป็นเกณฑ์ในการนำแนวทางพฤติกรรม

4. การนิยามความเบี่ยงเบนแบบตราบาป (The labeling definition of deviance) เป็นทฤษฎีตราบาปของพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่ได้รับการพัฒนาจาก 3 นักทฤษฎีที่สำคัญ คือ Becker, Lemert และ Erikson ซึ่งเชื่อว่า บุคคลจะเป็นผู้เบี่ยงเบนได้ก็ต่อเมื่อมีคนแสดงทัศนะ หรือเรียกเขาเหล่านั้นว่าเบี่ยงเบน ไม่ใช่เกิดจากคุณลักษณะที่ติดมากับพฤติกรรมนั้น

5. การนิยามความเบี่ยงเบนตามการมองตนเอง (The self - conception definition of deviance) เป็นแนวความคิดที่ใหม่ที่สุด ที่มองผู้เบี่ยงเบนจากความหมายส่วนบุคคล ที่บุคคลหรือกลุ่มพิจารณาเห็นว่า สิ่งที่ตนหรือพวกตนกำลังทำอะไร เป็นสิ่งที่ถูกหรือผิด

การศึกษาถึงสาเหตุในการกระทำผิดซ้ำของผู้พ้นโทษนั้น ส่วนหนึ่งจึงใช้แนวความคิดเชิงตราบาปในการอธิบายถึงพฤติกรรมของผู้พ้นโทษ ที่ถูกสังคมมองว่าการเบี่ยงเบนทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินชีวิตในสังคมอีกครั้งหนึ่ง

ในการนิยามบุคคลว่าเบี่ยงเบน ตามแนวความคิดของทฤษฎีตราบาปนี้ Kitsuse⁹ ได้อธิบายว่า เป็นการเกิดขึ้นอย่างเป็นขั้นตอนต่อเนื่องเป็นกระบวนการ ดังนี้

⁹ Cited by John I. Kitsuse, *Societal Reaction to Deviant Behavior : Problem of Theory and Methods*. (New York : The Free Press, 1964), pp.88-89.

พฤติกรรมเบี่ยงเบน เป็นกระบวนการที่สมาชิกของกลุ่ม ชุมชน และสังคม ที่

1. ตีความ หรือกำหนดพฤติกรรมเบี่ยงเบน
2. นิยามบทบาทผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนว่า เป็นผู้เบี่ยงเบน ประเภทใดประเภทหนึ่ง
3. ปฏิบัติต่อผู้ถูกพิจารณาว่าเบี่ยงเบนในลักษณะที่เหมาะสมกับผู้เบี่ยงเบนประเภทนั้น

ขั้นตอนทั้งสามของกระบวนการทางสังคมที่นิยามความเบี่ยงเบน แสดงถึงความต่อเนื่องของเงื่อนไขการเป็นผู้เบี่ยงเบน หรือกล่าวได้ว่าการเป็นผู้เบี่ยงเบนเป็นผลจากการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ที่เกิดขึ้นเป็นลำดับขั้นตอน ซึ่งในการมีปฏิสัมพันธ์ ทฤษฎีตราบาปให้ความสนใจต่อผลของปฏิกริยาจากผู้ชมทางสังคมเป็น 2 ลักษณะ คือ

- ปฏิกริยาอย่างเป็นทางการ ตามกฎเกณฑ์ของสังคมที่มีการระบุตัวผู้มีอำนาจในการใช้กฎเกณฑ์นั้น ซึ่งปฏิกริยาจากสังคมในลักษณะนี้มีบทบาทต่อการสร้างอาชญากร โดยผ่านการนิยามจากเจ้าหน้าที่บ้านเมือง ผู้เบี่ยงเบนจะถูกประเมินว่าเป็นคนไม่ดี ชั่วร้าย ในสายตาของชุมชน และจะถูกจับกุมในที่สุด เป็นการลงโทษที่ผู้เบี่ยงเบนจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น คนที่ฆ่าผู้อื่นแล้วถูกจับได้ สังคมจะประทับตราว่าเป็น "ฆาตกร" เป็นต้น

- ปฏิกริยาที่ไม่เป็นทางการ เป็นการควบคุมที่ไม่มีการลงโทษ ด้วยกฎเกณฑ์ที่ตายตัวอย่างปฏิกริยาอย่างเป็นทางการ เพราะไม่สามารถระบุ หรือคาดโทษผู้ที่มีความเบี่ยงเบนได้อย่างชัดเจน พวกเขาเบี่ยงเบนจะไม่ถูกนิยามว่าเบี่ยงเบน ทั้งๆที่เป็นผู้มีพฤติกรรมต่างไปจากบุคคลทั่วไป บุคคลเหล่านี้จึงมีวิถีชีวิตตามปรกติ การประทับตราจะแสดงออกมาในลักษณะของการประณาม จับไล่ หรือประกาศให้เป็นที่รู้จักกัน เช่น แม่ที่ชอบทำร้ายและลงโทษลูกๆให้คนอื่นเห็นอยู่เสมอ จนคนเรียกกันว่า "แม่ใจร้าย" ลักษณะเช่นนี้ แม่ไม่ได้ทำผิดกฎหมาย จึงไม่มีการลงโทษอย่างเป็นทางการด้วยการจับกุม การประทับตราจึงมีเพียงการประณามเท่านั้น เช่นเดียวกับในกรณีของผู้พันโทษ การที่ผู้กระทำความผิดได้รับการพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุก คนในสังคมก็ประทับตราให้พวกเขาว่าเป็นคนคุก คนชั่วร้าย เมื่อพวกเขาเหล่านี้พ้นโทษออกมาแล้ว การประทับตราของสังคม มิใช่มีเพียงแค่การประณามคนเหล่านี้เท่านั้น แต่กลับกลายเป็นว่า คนเหล่านี้ได้รับการกีดกันหรือจำกัดสิทธิบางอย่าง ในการที่จะกลับคืนสู่สังคม ทั้งบทบัญญัติทางกฎหมาย ตลอดจนถึงกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของบริษัท ห้าง ร้าน ซึ่งกำหนดถึงคุณ

สมบัติหรือลักษณะที่ต้องห้ามมิให้ผู้พ้นโทษเข้าทำงาน หรือทำให้พวกเขาสูญเสียสิทธิบางประการ อันเป็นการก่อให้เกิดผลกระทบต่อตัวผู้พ้นโทษ ในการที่จะมีโอกาสกระทำผิดซ้ำอีกได้โดยง่าย

Schrag นักอาชญาวิทยา ได้สรุปให้เห็นถึงกระบวนการตราหน้าไว้เป็นบททฤษฎี 9 ข้อ ดังนี้¹⁰

- (1) พฤติกรรมอาชญากรไม่มีความชั่วร้ายอยู่ใน
- (2) นิยามของพฤติกรรมอาชญากร ถูกกำหนดโดยผลประโยชน์ของผู้มีอำนาจในสังคม
- (3) บุคคลมิได้กลายเป็นอาชญากร โดยความรุนแรงของกฎหมาย แต่กลายเป็นอาชญากร ก็เพราะกระบวนการตราหน้าซึ่งอำนาจทางการ (authorities) ให้สภาพนี้แก่เขาเอง
- (4) กระบวนการยุติธรรม จัดกลุ่มอาชญากร และกลุ่มที่มีใช้อาชญากรแตกต่างจากข้อมูลในโลกความจริง
- (5) ผู้ประกอบอาชญากรรม ซึ่งถูกจับกุมมีเพียงจำนวนน้อย ส่วนผู้ประกอบอาชญากรรมซึ่งไม่ถูกจับกุมมีจำนวนมาก และมักกระทำผิดมาแล้วไม่น้อยกว่าพวกแรก
- (6) การที่บุคคลจะถูกจับกุมหรือไม่ ขึ้นอยู่กับบุคลิกลักษณะของบุคคลนั้น ไม่ใช่ฐานความผิด
- (7) ความรุนแรงในการลงโทษ ขึ้นอยู่กับบุคลิกลักษณะของบุคคลเช่นกัน
- (8) การวินิจฉัยสั่งการของกระบวนการยุติธรรม ขึ้นอยู่กับแบบฝังในความคิดของบุคคลทั่วไปเกี่ยวกับผู้กระทำผิด
- (9) เมื่อใดก็ตามที่บุคคลถูกตราหน้าจากสังคมว่าเป็นผู้เบี่ยงเบน บุคคลนั้น จะตกอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถกอบกู้ภาพพจน์ของตนในฐานะพลเมืองดีกลับคืนมา

ทฤษฎีตราบาปมีประเด็นสำคัญอยู่หลายประเด็น William III และ McShane ได้สรุปไว้ 10 ประเด็นด้วยกันดังต่อไปนี้¹¹

¹⁰ Cited by Vernon Fox , Introduction to Criminology. (N.J. : Prentice-Hall , Inc., Englewood Cliffs,1985),P.131.

¹¹ Frank P. Williams and Marilyn D. Mcshane, Criminological Theory. (N.J. : Prentice -Hall , Inc.,Englewood Cliffs,1988),pp.91-92

- (1) สิ่งแสดงลักษณะของสังคม ก็คือการมีค่านิยมอยู่มากมาย ซึ่งค่านิยมเหล่านั้นมีความเหลื่อมล้ำกันอยู่ในระดับที่แตกต่างกัน
- (2) คุณภาพของพฤติกรรมของคนหนึ่งคนใดได้รับการกำหนดโดยค่านิยม การระบุว่าพฤติกรรมใดเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนเกิดขึ้นจากปฏิกิริยาที่มีต่อพฤติกรรมนั้น
- (3) ความเบี่ยงเบนคือคุณภาพของปฏิกิริยา ไม่ใช่ตัวพฤติกรรมเอง ถ้าไม่มีปฏิกิริยาที่ไม่มีการเบี่ยงเบน
- (4) เมื่อผู้คนในสังคมรับพฤติกรรม และให้ตราบาปว่าเบี่ยงเบน คนที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมนั้นก็จะได้รับตราบาปว่าเป็นคนเบี่ยงเบน
- (5) กระบวนการของการมีปฏิกิริยาและการตราบาปมักจะเกิดขึ้นแก่ผู้มีอำนาจหรืออิทธิพลน้อยกว่าผู้รับรู้ในสังคม ดังนั้นความเบี่ยงเบนจึงมีการมอบให้แก่ผู้มีอำนาจน้อยในสังคม
- (6) ผู้มีปฏิกิริยา (บุคคล กลุ่มในสังคม องค์กรบังคับให้เป็นไปตามกฎหมาย) มีความโน้มเอียงที่จะสังเกตอย่างใกล้ชิดต่อบุคคลที่ได้รับการระบุว่าเป็นผู้เบี่ยงเบน เมื่อเป็นดังนี้ก็จะพบความเบี่ยงเบนในตัวบุคคลมากขึ้น ปฏิกิริยาจะมีขึ้นอย่างรวดเร็ว เมื่อเกิดการกระทำขึ้นในเวลาต่อมา และมีการมอบตราบาปให้หนักแน่นยิ่งขึ้น
- (7) ผู้คนในสังคมมีทัศนคติต่อผู้ที่ได้รับมอบตราบาปไปตามที่ตราบาปกำหนดว่าไว้เป็นอย่างไร ใครที่ได้รับตราบาปว่าเป็นอาชญากร ก็เป็นที่รับรู้ในเบื้องต้นว่าเขาเป็นอาชญากร เหตุผลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวกับตราบาปมักจะถูกละเลย
- (8) เมื่อผู้คนในสังคมเห็นว่าใครคนใดเป็นคนเบี่ยงเบนไปแล้ว คนเบี่ยงเบนคนนั้นก็เริ่มยอมรับเอกลักษณ์ความเบี่ยงเบนของตน การยอมรับตราบาปขึ้นอยู่กับความเข้มแข็งของแนวความคิดของตนเองที่มีมาแต่เดิม และขึ้นอยู่กับพลังของกระบวนการให้ตราบาปด้วย
- (9) การเปลี่ยนแนวความคิดของตนเอง จะเป็นผลให้เกิดความเบี่ยงเบนขึ้นในจิตใจ ซึ่งประกอบด้วยเหตุผลต่างๆ มากมาย
- (10) พฤติกรรมเบี่ยงเบนซึ่งจะเกิดขึ้นต่อเนื่องกันไป เป็นผลจากการดำรงตน และการปฏิบัติตนไปตามบทบาทของตราบาปแห่งความเบี่ยงเบน ถือเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมรองของความเบี่ยงเบน

ทฤษฎีตราบาปนี้ มีแนวความคิดโดยชี้ให้เห็นว่า สังคมนั้นเองที่ทำให้เกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบน และทฤษฎีนี้ก็ให้ความสนใจเป็นพิเศษต่อกระบวนการออกกฎหมายและสถาบันยุติธรรม ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะนักคิดในแนวทางนี้ ต้องการให้ผู้มีอำนาจในสังคมได้ตระหนักถึงการออกกฎหมายที่เป็นธรรม เพื่อการบังคับใช้ในสังคม

ผลของการตราบาปนั้น ย่อมมีความหมายต่อผู้พ้นโทษเป็นอย่างยิ่ง การที่พวกเขาได้รับ การขัดเกลาจิตใจและการแก้ไขฟื้นฟูจากการที่ได้รับโทษจำคุก โดยหน่วยงานราชทัณฑ์แล้วนั้น ซึ่งตามทฤษฎีแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด มีวัตถุประสงค์ในการที่จะให้ผู้กระทำผิดกลับตนเป็นพลเมืองดีของสังคม แต่ขณะเดียวกัน เมื่อสังคมตราหน้าพวกเขาว่าเป็นคนผิด ไม่ให้โอกาสในการกลับตัวกลับใจ อาจจะทำให้ผู้กระทำผิดเปลี่ยนนิสัยเดิมของตนเป็นนิสัยเบี่ยงเบนตลอดกาลไปเลยก็ได้¹² ซึ่งหมายความว่า เมื่อสังคมไม่ให้การยอมรับผู้พ้นโทษ พวกเขาเหล่านั้นจึงต้องกลับไปกระทำผิดซ้ำอีกได้

2.1.2 ทฤษฎีการควบคุม (The containment theory)

ผู้ที่ตั้งทฤษฎีนี้ ได้แก่ นักอาชญาวิทยาชาวอเมริกัน ชื่อ วอลเตอร์ ซี เรคเลส (Walter C. Reckless) ทฤษฎีนี้อธิบายถึงพฤติกรรมของคนที่เกิดการพอกพูนหมาย และพฤติกรรมเบี่ยงเบน ซึ่งกลไกแห่งการควบคุมนั้น มีอยู่ 2 ลักษณะ¹³ คือ

- (1) ระบบการควบคุมภายใน (inner control system)
- (2) ระบบการควบคุมภายนอก (outer control system)

ระบบการควบคุมภายใน คือ สิ่งที่ทำให้ตัวเราเป็นตัวเอง เช่น มีความมั่นคงในอารมณ์ มีความรับผิดชอบสูง มีคุณธรรม มีความอดทนสูง มีเหตุผล สามารถหาเหตุผลลดความตึงเครียดให้แก่ตนเองได้

ระบบการควบคุมภายนอก คือ สิ่งที่อยู่ภายนอกตัวเราทำให้เรารู้ว่าสิ่งใดถูก สิ่งใดผิด สถาบันต่าง ๆ ในสังคมที่คอยเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจให้บุคคลมีความประพฤติปฏิบัติ มีเป้าหมายและมีความหวัง มีโอกาสที่จะสมหวังในชีวิต มีการชี้แนะและมีการใช้ระเบียบวินัยที่มีประสิทธิภาพ การมีโอกาสดำเนินการยอมรับนับถือ

¹² อึ้งฉพ ชูบำรุง, ทฤษฎีอาชญาวิทยา. (กรุงเทพฯ : O.S. Printing House Co., Ltd., 2527), หน้า 105.

¹³ Walter C. Reckless, The Crime Problem, (New Jersey : Prentice-Hall, Englewood Cliffs, 1973), pp.55-59.

ทฤษฎีการควบคุมชี้ให้เห็นถึง ข้อกำหนดของพฤติกรรมที่อยู่ในระเบียบแบบแผนที่จะต่อต้านการเบี่ยงเบน และปฏิบัติตามกฎหมายอย่างมีความหวังในสังคม อาจกล่าวได้ว่า ระบบการควบคุมภายในและภายนอก เป็นแกนกลางสำคัญที่จะคอยป้องกันแรงกดดันและแรงดึงดูดจากสภาพแวดล้อมภายนอก และป้องกันคัมภีร์ภายในจิตใจของเราเองด้วย แรงที่ทำให้พฤติกรรมของมนุษย์เบี่ยงเบนมี 3 ประการคือ แรงกดดันทางสังคม (social pressures) แรงดึงดูดทางสังคม (social pulls) ความปรารถนาในใจหรือคัมภีร์ (inner pushes or drives)

ถ้าบุคคลมีระบบควบคุมภายนอกอ่อน ก็เป็นหน้าที่ของระบบการควบคุมภายในที่จะจัดการกับแรงกดดัน และแรงดึงดูดทางสังคม ถ้าหากระบบการควบคุมภายนอกเข้มแข็ง และมีประสิทธิผลอยู่แล้ว ระบบการควบคุมภายในก็ไม่จำเป็นต้องแสดงบทบาทดังกล่าว ในทำนองเดียวกัน ถ้าหากระบบการควบคุมภายในไม่อาจต้านทานคัมภีร์ภายในได้ ระบบการควบคุมภายนอกที่มีประสิทธิผล ก็อาจจะป้องกันให้บุคคลอยู่ในขอบเขตของกฎหมายได้ ถ้าระบบการควบคุมภายในมีประสิทธิผลคืออยู่แล้ว ระบบการควบคุมภายนอกก็ไม่จำเป็นต้องแสดงบทบาทดังกล่าว

ทฤษฎีการควบคุมนี้ ผู้ตั้งทฤษฎีได้กล่าวไว้ว่า มีสิ่งทดสอบ 7 ประการ ที่แสดงให้เห็นถึงความถูกต้องของทฤษฎี สิ่งทดสอบดังกล่าวมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้¹⁴

(1) ทฤษฎีการควบคุมนี้เป็นทฤษฎีที่เหมาะสมต่อการอธิบายอาชญากรรมได้เป็นจำนวนมาก ไม่สุดโต่งไปข้างหนึ่งข้างใด สามารถศึกษาคืออาชญากรรมในระดับกลางได้ดีกว่าทฤษฎีอื่นๆ

(2) เป็นทฤษฎีที่อธิบายอาชญากรรมเกี่ยวกับบุคคล และอาชญากรรมที่เกี่ยวกับทรัพย์สินได้

(3) เป็นทฤษฎีที่วางกฎเกณฑ์เพื่อจิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมวิทยา ตลอดจนทั้งผู้ปฏิบัติงานทั้งหลาย สามารถนำไปศึกษาสภาพความอ่อนแอ หรือความเข้มแข็งของระบบการควบคุมทั้งภายในและภายนอกได้

(4) ระบบการควบคุมภายในและระบบการควบคุมภายนอก อาจจะค้นพบได้จากการศึกษาบุคคลเป็นรายๆ ไป ความอ่อนแอและความเข้มแข็งเป็นสิ่งที่อาจจะสังเกตได้ ทฤษฎีกลไกแห่งการควบคุมเป็นทฤษฎีหนึ่ง ที่ประวัติของผู้กระทำความผิดเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงข้อกำหนดโดยทั่วไปของทฤษฎี

¹⁴ Walter C. Reckless, *The Crime Problem*. (Pacific Palisades, California: Goodyear Publishing Co. Inc., 1973), pp.56-57 .

(5) เป็นทฤษฎีที่ถูกต้องสำหรับการนำไปใช้ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ทั้งนี้ โดยการส่งเสริมสิ่งแวดล้อมภายนอกและแก้ไขภาวะจิตใจเสียใหม่

(6) เป็นทฤษฎีที่ใช้ปฏิบัติเพื่อป้องกันอาชญากรรมให้เกิดประสิทธิผลสามารถพิจารณาความอ่อนแอของระบบการควบคุมของเด็กได้แต่เน้นๆ สามารถป้องกันเด็กโดยจัดโปรแกรมขวางกั้นการกระทำผิดของเด็กได้ โดยเพิ่มพูนองค์ประกอบของการเป็นตัวเองให้เข้มแข็งขึ้น พร้อมกับเพิ่มพลังอันแข็งแกร่งของโครงสร้างภายนอก

(7) ระบบการควบคุมภายในและระบบการควบคุมภายนอก เป็นสิ่งที่จะต้องประเมินและคาดคะเนได้ สามารถระบุให้เห็นถึงความเข้มแข็งและความอ่อนแอ เพื่อประโยชน์แก่การวิจัย มีสิ่งประกันที่ดีซึ่งอาจจะทำให้การประเมินผลดังกล่าวมีมาตรฐานขึ้น

ทฤษฎีของ Reckless เสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาคriminal เบี่ยงเบนในสังคม โดยจะต้องพยายามปรับปรุงสถาบันทางสังคมให้เข้มแข็ง พร้อมกับการฝึกฝนระเบียบวินัยให้เกิดขึ้นในตัวบุคคล

การที่ผู้พ้นโทษได้รับการปลดปล่อยเข้าสู่สังคมนั้น พวกเขา่อมมีความหวังที่จะได้รับการยอมรับจากสังคม มีความหวังที่จะได้รับการยอมรับนับถือ แต่เมื่อพวกเขาได้รับการปฏิบัติในทางตรงกันข้าม แรงกดดันจากสภาพแวดล้อมภายนอก อันเป็นลักษณะที่ทำให้พวกเขาเป็นกลุ่มที่ขาดโอกาสที่จะได้รับความสำเร็จ หรือมีโอกาสอย่างจำกัด เป็นผู้ที่ย่ำแย่เปรียบอันเกิดจากสภาพภายในสังคม ประกอบกับทัศนภายในจิตใจ ซึ่งเกิดความวิตกกังวล ความรู้สึกวุ่นวายในจิตใจ ความรู้สึกที่ตนเองต่ำต้อย ดังนั้น ทั้งระบบการควบคุมภายในและภายนอกจึงมีลักษณะที่อ่อนแอ ไม่อาจจะต้านทานกับแรงกดดัน แรงดึงดูดทางสังคมและทัศนภายในจิตใจได้ จึงเป็นเหตุให้พวกเขาต้องหันมาประกอบอาชญากรรมขึ้นอีก

2.2 ผลของคำพิพากษาลงโทษจำคุก

ผลของคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุกนั้น มีผลกระทบต่อผู้ต้องโทษที่นอกเหนือไปจากการสูญเสียเสรีภาพแล้ว ยังมีผลต่อการกลับคืนสู่สังคมอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งผลของคำพิพากษาลงโทษจำคุกก็มิได้สิ้นสุดลงไปตามโทษที่เขาได้รับ ผู้พ้นโทษจำคุกก็ยังคงต้องได้รับความยากลำบากและความทุกข์ จากการที่ไม่ได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกับบุคคลอื่นๆทั่วไป

2.2.1 ผลของคำพิพากษาลงโทษจำคุกในขณะที่ผู้ต้องโทษรับโทษอยู่

การถูกลงโทษจำคุกนั้น ย่อมหมายถึง การถูกจำกัดเสรีภาพ ซึ่งส่งผลกระทบต่อผู้ต้องขัง รวมถึงส่งผลกระทบต่อสังคมและผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องขังอีกด้วย

เกรแฮม ไชคีส¹⁵ (Gresham Sykes) เป็นคนแรกที่ได้ศึกษาถึงผลกระทบของการจองจำต่อผู้ต้องขังอย่างจริงจัง โดยได้เรียกผลกระทบดังกล่าวว่าเป็น "ความเจ็บปวดของการถูกจองจำ"

ไชคีส ได้กล่าวถึงการถูกจำกัดในด้านต่างๆของผู้ต้องขัง ซึ่งก่อให้เกิดความกดดัน และเป็นความเจ็บปวดของการจองจำ การถูกจำกัดดังกล่าวมีอยู่ 5 ประการด้วยกัน คือ

ก. การถูกจำกัดด้านเสรีภาพ

การสูญเสียเสรีภาพเป็นสภาพความกดดันประการแรก ที่ผู้ต้องขังประสบเมื่อถูกจองจำ เพราะเมื่อผู้ต้องขังถูกส่งเข้าเรือนจำก็หมายความว่า เขาจะถูกจำกัดให้อยู่ในเรือนจำไม่สามารถไปไหนมาไหนได้ การถูกจำกัดด้านเสรีภาพนี้ นอกจากจะถูกจำกัดการเคลื่อนไหวมิให้ออกนอกเรือนจำแล้ว ยังหมายถึง การถูกจำกัดภายในเรือนจำอีกด้วย ผู้ต้องขังจะไม่สามารถเดินจากแดนหนึ่งไปยังอีกแดนหนึ่ง หรือจากตึกหนึ่งไปยังอีกตึกหนึ่งได้ตามใจชอบ นอกจากนี้ การถูกจองจำในเรือนจำยังหมายถึง การถูกตัดขาดจากครอบครัว และญาติมิตรอีกด้วย โดยที่การแยกจากกันนี้มีใช่เป็นการแยกจากกันธรรมดา แต่เป็นการแยกจากญาติมิตรในฐานะของผู้ทำผิดกฎหมายและถูกลงโทษ และด้วยเหตุนี้เอง ไชคีส เน้นว่า สิ่งที่ทำให้ความเจ็บปวดมากที่สุดก็คือ ความจริงที่ว่า การถูกจองจำเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการถูกปฏิเสธจากสังคม ผู้ต้องขังจะถูกปฏิเสธจากสังคมภายนอกและถูกตีตราว่า เป็นนักโทษนับตั้งแต่ที่เข้ามาอยู่ในเรือนจำ ซึ่งผู้ต้องขังจะต้องตัดผมสั้น แต่งชุดนักโทษ มีเลขหมายประจำตัว และทำความเคารพเจ้าพนักงาน ทำให้ผู้ต้องขังรู้สึกว่

¹⁵ นัทธี จิตสว่าง , ระบบสังคมของผู้ต้องขังในเรือนจำ , (งานวิจัยเสริมหลักสูตร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2529) , หน้า 10-14.

คนนั้นได้สูญเสียสถานภาพของสมาชิกในสังคม และสถานภาพของคนธรรมดาไป สภาพดังกล่าวเป็นผลมาจากการถูกจำกัดด้านเสรีภาพเป็นส่วนสำคัญของความเป็นมนุษย์ และเป็นผลให้ผู้ต้องขังได้รับความกดดันอย่างมาก

ข. การถูกจำกัดด้านเครื่องอุปโภค บริโภค และบริการ

ในเรือนจำผู้ต้องขังจะได้รับการตอบสนองต่อความต้องการขั้นพื้นฐานด้านวัตถุ เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่หลับนอน ซึ่งคนทั่วไปอาจจะคิดว่า ผู้ต้องขังยังได้เปรียบคนจนในสังคมภายนอกในเรื่องเหล่านี้ อย่างไรก็ตาม ไซคิส ได้ชี้ให้เห็นว่าผู้ต้องขังนั้นถูกจำกัดสิทธิในการที่จะ "เลือก" พวกเขาไม่มีสิทธิที่จะดื่มสุรา หรือสูบบุหรี่ได้ตามชอบใจ พวกเขาไม่มีสิทธิที่จะไล่เสือ เก้ง ส่วนตัวที่เขาชอบ ไม่มีที่พักผ่อนเป็นส่วนตัว ไม่มีเครื่องใช้ อุปกรณ์เป็นของตัวเอง พวกเขาไม่มีแม้กระทั่ง "เวลา" ที่จะเป็นตัวของตัวเองที่จะเลือกทำในสิ่งที่เขาชอบ เหมือนดังเช่นที่พวกเขาเคยมีอยู่นอกเรือนจำ การถูกจำกัดในการรับบริการและเลือกอุปโภคบริโภคเช่นนี้ทำให้พวกเขามองตนเองว่าเป็นผู้สูญเสีย โดยเฉพาะการสูญเสียสิทธิในทรัพย์สินส่วนบุคคลไป ในขณะที่สิ่งที่มีอยู่ในตัวเขาคือ "แรงงาน" กลับถูกรัฐนำไปใช้ภายใต้ชื่อที่เรียกว่า " การฟื้นฟูแก้ไขผิดอาชัพ" สภาพการดังกล่าวนี้จึงเป็นความกดดันและเจ็บปวดอีกประการหนึ่งที่ผู้ต้องขังได้รับ

ค. การถูกจำกัดด้านความสัมพันธ์ทางเพศ

การถูกจองจำ หมายถึง การที่ผู้ต้องขังต้องถูกตัดขาดจากเพศตรงข้าม โดยเฉพาะการถูกตัดขาดจากการมีเพศสัมพันธ์ และการคบหาสมาคมกับเพศตรงข้ามติดต่อกันเป็นเวลานาน จึงทำให้ผู้ต้องขังได้รับความกดดัน ความกดดันที่วุ่นวายนี้ได้เกิดจากการขาดการตอบสนองต่อความต้องการทางเพศเท่านั้น แต่เป็นทางด้านจิตใจ ซึ่งเกิดจากการที่ต้อง อยู่กับเพศเดียวกัน ทำให้ผู้ถูกต้องขังเกิดความวิตกกังวลว่า ความเป็นชายของเขากำลังถูกคุกคาม ทั้งการถูกข่มขืนให้เขาหันเหไปสู่ความสัมพันธ์แบบรักร่วมเพศ หรือถูกข่มขืนโดยผู้ชายด้วยกันก็ตาม ความวิตกกังวลเหล่านี้แทบจะไม่บังเกิดขึ้นในโลกที่มีสตรีอยู่ด้วย แต่ในเรือนจำเป็นโลกของผู้ชายเพศเดียว ทำให้พวกเขาไม่แน่ใจว่าจะเกิดความต่างพร้อมๆกับพวกเขาขึ้นเมื่อไร

ง. การถูกจำกัดด้านอิสรภาพ

ผู้ต้องขังได้รับความกดดันจากการถูกจำกัดด้านอิสรภาพ เพราะพวกเขาต้อง อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ และคำสั่งของพนักงานที่คอยควบคุมการเคลื่อนไหวของพวกเขายู่ตลอดเวลา การตรวจตราเฝ้าดูทุกฝีก้าว การตรวจจดหมาย การกำหนดให้กินเป็นเวลา นอนเป็นเวลา การเข้าแถวไปทำงาน และการห้ามนำอาหารเข้าไปในห้องนอน เป็นต้น กฎเกณฑ์และคำสั่งเหล่านี้ทำให้พวกเขาารู้สึกว่าถูกจำกัดอิสรภาพ แต่สิ่งที่ทำให้พวกเขาเกิดความกดดันก็คือ การไม่มีเหตุผลของกฎเกณฑ์หรือระเบียบต่างๆ ในหลายๆ เรื่อง ซึ่งจะหาคำอธิบายไม่ได้ และเจ้าหน้าที่ก็มักจะปฏิเสธที่จะอธิบายคำตอบที่ผู้ต้องขังจะได้รับก็คือ "มันเป็นกฎของเรือนจำ" ผู้ต้องขังไม่ทราบว่าจะทำไมจดหมายถึงล่าช้า ทำไมสิ่งของที่ส่งมาถึงไม่ได้รับ และทำไมถึงมีกฎเกณฑ์เรื่องนั้นเรื่องนี้ ผลก็คือ ผู้ต้องขังจะเกิดความรู้สึกว่า ตัวเขาถูกจำกัดทุกสิ่งทุกอย่างและทำให้เกิดความรู้สึกสิ้นหวัง อ่อนแอ และช่วยตัวเองไม่ได้ นับเป็นความกดดันทางจิตใจที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดมากกว่าความกดดันทางร่างกายเสียอีก

จ. การถูกจำกัดด้านความปลอดภัย

การที่ผู้ต้องขังต้องอยู่ร่วมกับผู้ต้องขังอื่น ๆ ซึ่งแต่ละคนมีประวัติอาชญากรรมร้าย ๆ มาทั้งสิ้น ทำให้เกิดความวิตกกังวลว่า ตนอาจจะถูกกลั่นแกล้ง ลักขโมย ทำร้าย ฆาตกรรม หรือข่มขืนได้สักวันหนึ่ง พวกเขาารู้ตัวว่าในวันหนึ่งข้างหน้าพวกเขาจะต้องถูก "ทดสอบ" จากพวกเจ้าถิ่นหรือจากคนใหม่ว่าจะอยู่ในคุกต่อไปในฐานะผู้แข็งแรงหรือผู้อ่อนแอ ในบรรยากาศของการแข่งขันกันเป็นเจ้าในเรือนจำ ผู้ชนะจะใช้กำลังข่มขู่ผู้แพ้หรือผู้ที่อ่อนแอกว่า ในขณะที่เจ้าหน้าที่จะให้การดูแลไม่ทั่วถึง จึงทำให้ผู้ต้องขังเกิดความวิตกกังวลว่าสักวันหนึ่ง เขาจะต้องประสบกับความทำร้าย พวกเขาจะรู้สึกว่าพวกเขาได้สูญเสียหลักประกันในด้านความปลอดภัยไปสิ้น

ความเจ็บปวดที่ผู้ต้องขังได้รับอันเนื่องมาจากการถูกจำกัดในด้านต่างๆ ทั้ง 5 ด้านนั้นมีไว้แต่จะเป็นความเจ็บปวดทางด้านร่างกายเท่านั้น แต่เป็นความเจ็บปวดที่สำคัญคือ ความกดดันทางจิตใจที่ผู้ต้องขังได้รับจากการถูกจำกัดดังกล่าว และนอกจากนี้ การที่ผู้ต้องขังถูกจำกัดเสรีภาพนี้ ยังส่งผลกระทบต่อสิ่งต่างๆ เหล่านี้อีกด้วย คือ

1. ผลทางเศรษฐกิจ

การถูกจำกัดเสรีภาพทำให้ ผู้ต้องโทษขาดโอกาสที่จะประกอบอาชีพ เป็นการสูญเสียทางเศรษฐกิจของผู้ต้องโทษ และครอบครัว ที่ขาดกำลังแรงงานในการหาเลี้ยงครอบครัว เสมือนเป็นการลงโทษแก่บุคคลอื่นซึ่งไม่ได้กระทำผิดด้วย นอกจากนี้ ยังเป็นผลกระทบต่อเศรษฐกิจของรัฐ ที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการสร้างคุกให้เพียงพอแก่ผู้ต้องโทษ การจัดอุปการะ การฝึกอบรม และการจัดสวัสดิการต่างๆ ตลอดจนกำลังเจ้าหน้าที่ผู้มีความรู้ความสามารถอีกด้วย

2. ผลทางสังคม

การถูกตัดขาดจากสังคมภายนอก ทำให้ผู้ต้องโทษไม่รู้เห็นถึงความเคลื่อนไหวและความเปลี่ยนแปลงของสังคม เป็นผลให้ก้าวไม่ทันกับยุคสมัยของสังคม ก่อให้เกิดความรู้สึกว่าเหว่ ขาดความมั่นใจในตนเอง และการติดต่อกันในสังคมของผู้ต้องโทษในเรือนจำอาจเกิดการถ่ายทอดเรียนรู้ในระหว่างผู้ต้องโทษด้วยกันเอง โดยเฉพาะจากผู้กระทำผิดคดีฉ้อโกง ทำให้ผู้ต้องโทษรับเอาสิ่งที่เลวร้ายไปมากกว่าที่เขาเคยได้รับก่อนต้องโทษ

3. ผลกระทบต่อบุคลิกภาพของผู้ต้องโทษ

การถูกจำกัดเสรีภาพในการติดต่อกับสังคมภายนอก เป็นสิ่งที่ขัดกับลักษณะของมนุษย์ที่เป็นสัตว์สังคม ทำให้ผู้ต้องโทษเกิดความกดดันทางจิตใจและอารมณ์ เมื่อประกอบกับความเลวร้ายของสังคมในเรือนจำ ระหว่างตัวผู้ต้องโทษด้วยกันเอง อาจทำให้ผู้ต้องโทษเปลี่ยนบุคลิกภาพเป็นอาชญากรที่ร้ายแรงยากแก่การแก้ไข หรือในทางตรงกันข้าม อาจทำให้ผู้ต้องโทษกลายเป็นคนที่มีจิตใจอ่อนแอ เนื่องจากการอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ ระเบียบวินัย การควบคุม ทำให้ขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ไม่เป็นตัวของตัวเอง และต้องการความช่วยเหลืออยู่เสมอ

นอกจากไซคิสแล้ว กอฟแมน¹⁶ ก็เป็นอีกผู้หนึ่งที่ชี้ให้เห็นถึงผลกระทบของระบบเรือนจำต่อผู้ต้องโทษ ซึ่งเป็นผลกระทบที่ก่อให้เกิดความกดดันทางจิตใจอย่างรุนแรง กอฟแมนได้ให้ทัศนะว่า เรือนจำเป็นสถาบันเบ็ดเสร็จ ที่สามารถทำลายปัจเจกภาพของผู้ต้องโทษที่ถูกส่ง

¹⁶ เรื่องเดียวกัน , หน้า 10-14.

เข้าไป เพราะเมื่อถูกส่งเข้าไปในเรือนจำ ผู้ต้องโทษจะรู้สึกว่าเขาจะสูญเสียศักดิ์ศรีของความ เป็นมนุษย์ ซึ่งเคยมีอยู่ในขณะที่อยู่ในสังคมภายนอกไปจนหมดสิ้น ทั้งนี้โดยผู้ต้องโทษแต่ละคน จะเผชิญกับภาวะการสูญเสียในสิ่งที่เคยมีอยู่ ไม่ว่าจะเป็นการสูญเสียในเสรีภาพ อิสระภาพ และ สิทธิต่างๆที่เคยมี ผู้ต้องโทษจะถูกจำกัดการเคลื่อนไหวในเรือนจำ ไม่สามารถไปไหนมาไหนได้ ตามความพอใจ การเคลื่อนไหวใดๆของพวกเขาจะอยู่ในสายตาของเจ้าหน้าที่ตลอดเวลา ทำให้ พวกเขา รู้สึกขาดความเป็นอิสระส่วนตัว นอกจากนี้ ผู้ต้องโทษยังถูกตัดสัมพันธ์กับโลกภายนอก ขาดการติดต่อกับญาติมิตรและครอบครัว ทำให้รู้สึกโดดเดี่ยว ในขณะที่การติดต่อสื่อสาร ต้องผ่านการตรวจ ทำให้พวกเขาหมดโอกาสที่จะดำเนินชีวิตเหมือนก่อน ที่สำคัญก็คือ ผู้ต้อง โทษจะถูกตีตราว่าเป็น "นักโทษ" นับตั้งแต่การที่ถูกตรวจค้นร่างกายอย่างละเอียดในวินาทีแรกที่ เข้าเรือนจำ การสวมใส่เครื่องแบบของนักโทษ การถูกตัดผม และถูกกำหนดให้มีหมายเลขแทน ชื่อ ทำให้ผู้ต้องโทษรู้สึกว่า สถานภาพเก่าของเขา กำลังถูกเปลี่ยนให้สูญเสียไปพร้อมกับสถาน ภาพใหม่ของการเป็นนักโทษได้เข้ามาแทนที่ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ นับว่ามีผลกระทบทาง ด้านจิตใจของผู้ต้องโทษเป็นอย่างมาก

แนวความคิดของ กอฟแมน เกี่ยวกับการเปลี่ยนสถานภาพหรือการสูญเสียสถานภาพ ของผู้ต้องโทษสอดคล้องกับความคิดของ ฮาร์โรลด์ การ์ฟีนเกิล¹⁷ (Harold Garfinkel) ซึ่งได้ เสนอแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องพิธีกรรมลดสถานภาพ (Status Degradation Ceremonies) ไว้ตั้งแต่ปี 1956 โดย การ์ฟีนเกิล เสนอแนวคิดว่าการจองจำเป็นกระบวนการของพิธีการลดสถานภาพ ของผู้ต้องโทษ ซึ่งพิธีการดังกล่าวนี้จะทำหน้าที่ 2 ประการ คือ ทำลายเอกลักษณ์ที่มีมาก่อนของ ผู้ต้องโทษ และหยิบยื่นเอกลักษณ์ใหม่ที่มีลักษณะต่ำต้อยกว่าเดิมให้ ต่อมา ริชาร์ด โคลเวิร์ด¹⁸ ได้ขยายแนวคิดของ การ์ฟีนเกิล ในเรื่องนี้ต่อไปอีก โดยได้ชี้ให้เห็นว่า พิธีกรรมนี้เริ่มต้นตั้งแต่ที่ ผู้กระทำความผิดถูกตำรวจจับ โดยเฉพาะเมื่อผู้กระทำความผิดถูกส่งเข้าเรือนจำ สิ่งที่ผู้ต้องโทษประสบก็คือ การถูกประณาม การถูกลดค่าของการเป็นมนุษย์ด้วยวิธีการต่าง ๆ จะโดยตั้งใจ หรือไม่ก็ตาม จน ทำให้ผู้ต้องโทษตกอยู่ในฐานะที่ต่ำต้อยทางสังคมมากที่สุด ความกดดันที่ผู้ต้องโทษได้รับจากพิธี กรรมดังกล่าวนี้เอง เป็นผลให้ผู้ต้องโทษสร้างวัฒนธรรมย่อยของผู้ต้องโทษขึ้นมา เป็นเกราะ กำบังความกดดันเหล่านั้น ซึ่งเช่นเดียวกับแนวคิดของไซคิส ที่อธิบายถึง กระบวนการใน การที่ผู้ต้องโทษถูกลดสถานภาพว่าเป็นการทำลาย อีโก้ ของผู้ต้องโทษ จนทำให้ต้องหาทางออก ในการบรรเทาความเจ็บปวดที่ได้รับ ในขณะที่ กอร์ดอน เทรสเลอร์ (Gordon Trasler) เน้นว่า

^{17,18} เรื่องเดียวกัน , หน้า 10-14.

การปฏิบัติของผู้คุมต่อผู้ต้องโทษนั้น ไม่ว่าจะเป็นการพุดจา การบังคับควบคุม หรือการตรวจค้น เป็นการตอกย้ำการลดสถานภาพทางสังคมของผู้ต้องโทษอยู่ตลอดเวลา¹⁹

2.2.2 ผลของคำพิพากษาลงโทษจำคุกต่อผู้พ้นโทษ

แม้ผู้ต้องคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุกจะได้รับโทษจำคุกในเรือนจำมาพอเพียงแก่การชดใช้การกระทำผิดของเขาแล้วก็ตาม ผู้พ้นโทษยังคงได้รับผลกระทบจากการต้องโทษจำคุกตามคำพิพากษานั้นต่อไป โดยถูกสังคมตราหน้าว่าเป็น "คนขี้คุก" และสังคมได้ปฏิบัติต่อผู้พ้นโทษอย่างผู้เสื่อมเกียรติ ผลที่ผู้ต้องโทษจำคุกตามคำพิพากษายังคงได้รับหลังจากพ้นโทษ ได้แก่

2.2.2.1 การถูกรีดรอนสิทธิโดยบทบัญญัติของกฎหมาย

ภายหลังจากผู้ต้องคำพิพากษาของศาลให้ลงโทษจำคุก หมดข้อผูกพันที่จะต้องรับโทษจำคุกตามคำพิพากษาแล้ว ไม่ว่าจะโดยได้รับโทษครบถ้วนหรือได้รับการปลดปล่อยก่อนครบกำหนดโทษในคำพิพากษาตามผลความก้าวหน้า และความสามารถในการปรับปรุงตัวของผู้นั้นก็ ตาม ซึ่งในความหมายของการลงโทษเพื่อการปรับปรุงแก้ไข ผู้นั้นย่อมจะได้รับการสันนิษฐานว่า เป็นผู้ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไข และพร้อมที่จะกลับคืนสู่สังคมโดยกลับตนเป็นพลเมืองดีได้ แต่ผู้พ้นโทษก็ยังคงต้องถูกผูกพันด้วยคำพิพากษาลงโทษจำคุกนั้น ในฐานะเป็นเครื่องหมายที่ตราไว้ เป็นตราบาป หรือรอยมลทินที่ติดตัวผู้พ้นโทษตลอดไป และการที่คำพิพากษาลงโทษจำคุกไม่สิ้นสุดลงดังกล่าว ทำให้เสมือนกับว่า เป็นการลงโทษโดยไม่มีที่สิ้นสุด ผลประการหนึ่งซึ่งกระทบต่อการกลับคืนสู่สังคมของผู้พ้นโทษ คือ การที่มีกฎหมายซึ่งจำกัดสิทธิของผู้พ้นโทษ ทำให้ผู้พ้นโทษได้รับความยากลำบากในการดำรงชีวิตในสังคม

กฎหมายที่จำกัดสิทธิผู้พ้นโทษนี้ ถือเป็นลักษณะของโทษประการหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า "โทษอุปการณ" (accessory punishment) อันเป็นโทษที่บวกเข้าไปในโทษประหารหรือโทษหลักโดย

¹⁹ เรื่องเดียวกัน , หน้า 10-14.

อัตรโนมัตติ โดยที่ผู้พิพากษาไม่จำเป็นต้องกำหนดไว้ในคำพิพากษาโดยตรง ในประเทศฝรั่งเศสได้กำหนดโทษอุปรณ์ของโทษประหารชีวิตคือ การถูกตัดสิทธิในการให้หรือรับโดยไม่มีค่าตอบแทน ถูกลดสิทธิในการเป็นพลเมือง ส่วนโทษอุปรณ์ของโทษจำคุกคือ การถูกลดสิทธิในการเป็นพลเมืองถูกตัดสิทธิในการจัดการทรัพย์สินของตนเอง²⁰

ในประเทศไทย การแบ่งแยกลักษณะของโทษสำหรับลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 มีดังนี้คือ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์สิน ส่วนในกรณีของการริบทรัพย์สินของผู้พ้นโทษจำคุกโดยบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวนี้จึงมีลักษณะที่เป็นโทษอุปรณ์ที่เป็นผลโดยตรงจากการได้รับโทษจำคุกมาก่อน

บทบัญญัติของกฎหมายที่ก่อให้เกิดการสูญเสียและจำกัดสิทธิของผู้พ้นโทษในประเทศไทย แยกพิจารณาได้ดังนี้ คือ

1. บทบัญญัติของกฎหมายที่จำกัดสิทธิพื้นฐานของบุคคล

สิทธิพื้นฐานของบุคคล ได้แก่ สิทธิตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ บุคคลที่ได้รับโทษจำคุกตามคำพิพากษาของศาลมาแล้วนั้น จะถูกตัดสิทธิในการสมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ มาตรา 113 (6) ได้บัญญัติถึงลักษณะของบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิในการลงสมัครรับเลือกตั้งโดย "ต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งให้จำคุกตั้งแต่ 2 ปีขึ้นไป โดยได้พ้นโทษมาแล้วถึง 5 ปี ในวันเลือกตั้ง เว้นแต่ความผิดหุโทษ"

2. บทบัญญัติของกฎหมายที่จำกัดสิทธิในการประกอบอาชีพ

เมื่อผู้พ้นโทษได้รับการปลดปล่อยเป็นอิสระแล้ว ความมุ่งหวังในการกลับคืนสู่สังคมนั้น คือต้องการที่จะหางานทำ หรือต้องการที่จะประกอบอาชีพ แต่ปัญหาที่ผู้พ้นโทษได้รับก็คือ ปัญหาในเรื่องของคุณสมบัติที่จะเข้าทำงานในหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งที่ต้องการ²¹

²⁰ โทเมน ภัทรภิรมย์ , กฎหมายอาญา 2 . (กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2520) , หน้า 5.

²¹ ชาญคณิต ก.สุริยะมณี และ คณะ, รายงานการวิจัยเรื่องปัญหาและความต้องการของนักโทษที่จะได้รับการปลดปล่อยในปี 2530, หน้า 7.

ทั้งนี้เนื่องจากมีข้อจำกัดทางกฎหมาย (legal status barriers) ที่รีดรอนสิทธิของผู้พื้นไทย ทำให้ผู้พื้นไทยไม่สามารถที่จะหาอาชีพสุจริตทำได้ นอกจากอาชีพที่ต้องใช้แรงงาน

ตัวอย่างของบทบัญญัติที่จำกัดสิทธิในการประกอบอาชีพของผู้พื้นไทย พอสังเขปมีดังนี้

- พระราชบัญญัติควบคุมการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ. 2479 มาตรา 14 (3)
- พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล พ.ศ. 2482 มาตรา 21 (5)
- พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497 มาตรา 14 (9)
- พระราชบัญญัติผู้สอบบัญชี พ.ศ. 2505 มาตรา 15 (6)
- พระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2518 มาตรา 9 (5)
- พระราชบัญญัติการสื่อสารแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2519 มาตรา 25 (4) และ มาตรา 31 (5)
- พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ พ.ศ. 2521 มาตรา 27 (10)
- พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2521 มาตรา 33 (10)
- พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการตำรวจ พ.ศ. 2521 มาตรา 41 (11)
- พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2521 มาตรา 17 (5) และมาตรา 52 (3)
- พระราชบัญญัติขนส่งทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 96 (9)
- พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิต ฟองซิเออร์ พ.ศ. 2522 มาตรา 22 (2)
- พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครู พ.ศ. 2523 มาตรา 23 (10)
- พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 มาตรา 35 (6)
- พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 มาตรา 16 (5)
- พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2535 มาตรา 30 (10)
- พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. 2535 มาตรา 9 (7)
- พระราชบัญญัติวิชาชีพเภสัชกร พ.ศ. 2537 มาตรา 12 (3) (4)

จากตัวอย่าง จะเห็นว่า มีบทบัญญัติทางกฎหมายอยู่มากมาย ที่อาศัยอำนาจตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นการจำกัดสิทธิในการประกอบอาชีพของผู้พันโทฯ ทั้งนี้ เหตุผลในการจำกัดสิทธิในการประกอบอาชีพของผู้พันโทฯนั้น คือผู้พันโทฯเป็นผู้ที่นำได้รับการคาดการณ์ล่วงหน้าไว้ก่อนว่า เป็นบุคคลที่เป็นภัยต่อสังคม จึงไม่สมควรรับตำแหน่งใดในทางราชการ หรือในหน่วยงานของรัฐ เป็นผู้ไม่สมควรให้ประกอบกิจการหรือทำงานในหน้าที่บางอย่าง โดยข้อความที่บัญญัติไว้ในกฎหมายส่วนใหญ่ นั้น จะกำหนดถึงคุณสมบัติของผู้ที่จะเข้าทำงานในหน่วยงานแต่ละแห่งไว้ว่า " ต้องไม่เป็นผู้เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาของศาลถึงที่สุดให้จำคุก เพราะกระทำความผิดทางอาญา เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ " จากข้อความที่มีการบัญญัติเป็นข้อห้ามตามกฎหมายถึงคุณสมบัติดังกล่าวนี้ เป็นการกีดกันมิให้ผู้พันโทฯได้รับโอกาสในการที่จะประกอบอาชีพที่เหมาะสม และตามความถนัดของพวกเขา อีกทั้งยังทำให้ผู้พันโทฯเป็นบุคคลที่เสียเปรียบในฐานะทางสังคม และได้รับการปฏิบัติจากบุคคลในสังคมอย่างไม่เท่าเทียมกัน โดยจะเห็นได้จากการประกอบอาชีพบางอย่าง ซึ่งกฎหมายมิได้บัญญัติในการจำกัดสิทธิของผู้พันโทฯไว้ แต่ผู้ว่าจ้างบางรายจะเป็นผู้ระบุถึงคุณสมบัติต้องห้ามดังกล่าวไว้ในกฎระเบียบของหน่วยงานของตนเอง ซึ่งไม่ว่าจะเป็นบริษัท ห้าง ร้านค้าเอกชนต่างๆ ต่างก็กำหนดคุณสมบัติต้องห้ามเหล่านี้ไว้ด้วย ทั้งนี้เพราะไม่ต้องการรับผู้พันโทฯเข้าทำงานในหน่วยงานของตน กฎระเบียบที่จำกัดสิทธิของผู้พันโทฯที่ไม่ได้ระบุไว้ในกฎหมายดังกล่าวนี้ ย่อมก่อให้เกิดความเสียหายกับผู้พันโทฯมากกว่ากฎหมายจริงๆ เสียอีก เนื่องจากในประเทศไทยยังไม่มีกรคุ้มครองสิทธิของผู้พันโทฯ ดังนั้น จึงเป็นสิทธิของบริษัท ห้างร้าน หรือหน่วยงานเอกชน ที่จะสามารถออกกฎระเบียบข้อบังคับ ในการกำหนดคุณสมบัติของลูกจ้างในหน่วยงานของตนเอง และเป็นที่น่าสังเกตว่า กฎระเบียบข้อบังคับที่กำหนดคุณสมบัติของลูกจ้างในหน่วยงานเอกชนนี้ มักจะกำหนดตามข้อความที่มีบัญญัติในกฎหมายต่างๆ ที่กำหนดคุณสมบัติของบุคคลที่มีสิทธิเข้าทำงานในหน่วยงานของรัฐ โดยถือเอาคุณสมบัติในลักษณะเดียวกัน ทำให้บุคคลที่ถือว่าเป็นผู้ด้อยโอกาสทางสังคม เช่น ผู้พันโทฯได้รับการจำกัดสิทธิในการประกอบอาชีพ ดังนั้น งานที่ผู้พันโทฯมักจะได้รับว่าจ้างให้ทำส่วนใหญ่ จึงเป็นงานที่ต้องใช้แรงงาน ทำให้ผู้พันโทฯไม่มีโอกาสได้ใช้ความรู้ ความสามารถที่ได้รับการฝึกอาชีพจากที่ได้เรียนรู้ในเรือนจำมาใช้ให้เป็นประโยชน์กับสังคมได้

3. บทบัญญัติของกฎหมายที่จำกัดสิทธิของผู้พันโทฯในเรื่องอื่นๆ

สิทธิในเรื่องอื่นๆ เช่น สิทธิที่มีลักษณะเป็นเกียรติ เป็นการทำงานที่รับใช้สังคม สิทธิในการเป็นกรรมการ เป็นตัวแทนของหมู่คณะ ซึ่งสิทธิต่างๆเหล่านี้มีบทบัญญัติของกฎหมายที่

จำกัดสิทธิของผู้พ้นโทษไว้ โดยเห็นว่า บุคคลเหล่านี้เป็นบุคคลที่เสื่อมเกียรติไม่สมควรที่จะได้รับสิทธิต่างๆ ดังต่อไปนี้

1) พระราชบัญญัติผู้สอบบัญชี พ.ศ. 2505

ตามพระราชบัญญัติผู้สอบบัญชี พ.ศ. 2505 นี้ ได้กำหนดถึงคุณสมบัติของผู้ขึ้นทะเบียนเป็นผู้สอบบัญชีไว้ในมาตรา 15 (6) ว่า "ผู้ซึ่งจะขึ้นทะเบียนเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตได้ต้อง...

- (6) ไม่เคยต้องโทษจำคุกในคดีที่ ก.บข. เห็นว่าอาจนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ"

2) พระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. 2522

มาตรา 11 (5) ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้เป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการรับเด็กเป็นบุตรเป็นบุตรบุญธรรมว่า ต้องไม่ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่โทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ

3) พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522

ในมาตรา 14 ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้พิพากษาสมทบในศาลแรงงานเพื่อทรงไว้ซึ่งความเป็นธรรมในคดีพิพาท ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างไว้ในอนุมาตรา 5 ว่า ต้องไม่เป็นผู้เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

4) พระราชบัญญัติการสื่อสารแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2519

ในมาตรา 25 ได้กำหนดคุณสมบัติของประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ และกรรมการ ไว้ดังนี้ "ประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ และกรรมการต้องมีคุณสมบัติตาม (1) และ (2) และไม่มีลักษณะต้องห้ามตาม (3) (4) (5) (6) และ (7) ดังต่อไปนี้...

(4) เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ"

ในมาตรา 31 กำหนดคุณสมบัติของผู้ว่ากรต้องมีคุณสมบัติตาม (1) (2) และ (3) และไม่มีลักษณะต้องห้ามตาม (4) (5) (6) (7) และ (8) ดังต่อไปนี้...

(5) เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ"

5) พระราชบัญญัติจัดระเบียบบริหารหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง พ.ศ. 2522

ในมาตรา 10 (11) กำหนดคุณสมบัติของคณะกรรมการกลางผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งคัดจากรายชื่อในหมู่บ้านโดยการเลือกตั้ง และบุคคลในคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ จากการคัดเลือกของคณะกรรมการกลาง เพื่อช่วยในการพัฒนาหมู่บ้าน บำบัดทุกข์บำรุงสุขของราษฎร ป้องกันและบรรเทาภัย ฯลฯ ต้องไม่เป็นผู้เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุด หรือคำสั่งโดยชอบด้วยกฎหมายให้จำคุก เว้นแต่ เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษหรือพ้นโทษมาสามปีแล้ว

จะเห็นว่า สิทธิต่างๆเหล่านี้ ผู้ที่ได้รับสิทธิจะต้องเป็นผู้ที่มีเกียรติในสังคม ได้รับความไว้วางใจในการทำงานเพื่อรับใช้สังคม และในลักษณะของวิชาชีพบางอย่าง เช่น ผู้ตรวจสอบบัญชี ก็จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเลือกสรรบุคคลที่คนทั่วไปเห็นว่า "มือสะอาด" คือไม่มีข้อค้างปร้อยหรือมีมลทินติดตัว และจะต้องเป็นคนซื่อสัตย์สุจริต ไม่มีประวัติที่ทำให้เป็นการเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ หรือสิทธิในการเป็นผู้แทนของหมู่คณะ สิทธิในการเป็นคณะกรรมการต่างๆ ก็ย่อมจะต้องเลือกสรรคนที่ไม่มีความเสื่อมเสียมาก่อน จากข้อกำหนดถึงคุณสมบัติต่างๆเหล่านี้ ทำให้ผู้พ้นโทษได้รับการจำกัดสิทธิ แม้ว่าพวกเขาจะมีคุณลักษณะและความสามารถเพียงพอที่จะทำงานเหล่านั้นได้ แต่คุณสมบัติที่ใดกำหนดห้ามไว้ในกฎหมายและกฎระเบียบต่างๆ เป็นสิ่งที่คอยกีดกันผู้พ้นโทษเหล่านี้ ทำให้พวกเขามีความรู้สึกว่า คนเป็นบุคคลที่เสื่อมเกียรติ ได้รับการดูแคลนจากสังคมและไร้ซึ่งคุณค่าในความเป็นมนุษย์

ส่วนในเรื่องของการขอใบอนุญาตจากทางราชการนั้น ก็ได้มีการออกกฎหมายที่จำกัดสิทธิของผู้พันโทฯ จำคุกด้วยเช่นกัน คือ

1) พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522

มาตรา 47 ผู้ขอใบอนุญาตขับรถ ตามมาตรา 43 (2) (3) (4) (5) หรือ (6) ต้อง (3) ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษ หรือถูกเจ้าพนักงานเปรียบเทียบปรับตั้งแต่สองครั้งขึ้นไป สำหรับความผิดเกี่ยวกับการขับรถอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ เว้นแต่จะพ้นโทษครั้งสุดท้ายไม่น้อยกว่าหกเดือนแล้ว

- (ก) ผ่าฝืนสัญญาณจราจรหรือเครื่องหมายจราจร
- (ข) ในขณะเมาสุราหรือของเมาอย่างอื่น
- (ค) ในลักษณะกีดขวางการจราจร
- (ง) ใช้ความเร็วเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด
- (จ) โดยประมาท หรือนำพหาคเสี้ยว อันอาจเกิดอันตรายแก่บุคคล หรือทรัพย์สิน
- (ฉ) โดยไม่คำนึงถึงความปลอดภัย หรือความเดือดร้อนของผู้อื่น

มาตรา 48 ผู้ขอใบอนุญาตขับรถ ตามมาตรา 43 (2) (3) หรือ (6) ตลอดชีพ ต้อง (3) ไม่มีลักษณะต้องห้าม ตามมาตรา 47 (3)

มาตรา 49 ผู้ขอใบอนุญาตขับรถ ตามมาตรา 43 (4) หรือ (5) ต้อง (3) ไม่มีลักษณะต้องห้าม ตามมาตรา 47 (3)

- (8) ไม่เคยเป็นผู้ได้รับโทษ โดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกตามความผิดในพระราชบัญญัตินี้ หรือความผิดเกี่ยวกับความสงบสุขของประชาชน ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อประชาชน ความผิดเกี่ยวกับเงินตรา ความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดต่อชีวิต ความผิดต่อร่างกาย ความผิดต่อเสรีภาพ ความผิดฐานลักทรัพย์และวิ่งราวทรัพย์ ความผิดฐานกรรโชก ริดเอาทรัพย์ ชิงทรัพย์และปล้นทรัพย์ ความผิดฐานยักยอก ความผิดฐานรับของโจร และความผิดฐานทำให้เสีย

ทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา หรือคำสั่งโดยชอบด้วยกฎหมายให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิด ลหุโทษหรือพ้นโทษมาแล้วไม่น้อยกว่าสามปี

มาตรา 50 ในกรณีที่ผู้ขอรับใบอนุญาตขับรถ ตามมาตรา 43 (4) หรือ (5) เป็นผู้ ขาดคุณสมบัติ ตามมาตรา 48 (8) แต่พ้นโทษมาแล้วไม่น้อยกว่า

- (1) หกเดือนสำหรับโทษจำคุกตามคำพิพากษา ไม่เกินสามเดือน
- (2) หนึ่งปี สำหรับโทษจำคุกตามคำพิพากษา ไม่เกินสามเดือน แต่คดีนั้นเกี่ยวกับการใช้รถกระทำความผิด หรือ
- (3) หนึ่งปีหกเดือนสำหรับโทษจำคุกตามคำพิพากษาเกินสามเดือน แต่ไม่เกิน สามปี

และได้ยื่นคำร้องต่อนายทะเบียน โดยชี้แจงถึงเหตุผลที่ตนต้องโทษ พร้อมกับแสดง หลักฐานว่าตนเป็นบุคคลที่มีความประพฤติเรียบร้อย ควรไว้วางใจให้ขับรถยนต์สาธารณะได้ ให้นายทะเบียนดำเนินการสอบสวนคำร้องดังกล่าว ฯลฯ

2) พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิงและสิ่งเทียม อาวุธปืน พ.ศ. 2490

ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ขออนุญาตไว้ในกฎกระทรวงฉบับที่ 9 พ.ศ. 2522 ข้อ 4 ผู้ ใช้อาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนตามกฎกระทรวงนี้ ต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

- (6) ไม่มีชื่อเสียงในทางทุจริตหรือเสื่อมเสียศีลธรรม หรือมีพฤติกรรม ที่เป็นภัยต่อสังคม

มีข้อสังเกตว่า กฎกระทรวงฉบับนี้มีได้บัญญัติคุณสมบัติของผู้ต้องโทษจำคุกไว้อย่างชัดเจน แต่ใช้ถ้อยคำที่มีความหมายกว้างซึ่งเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ใช้ดุลพินิจได้อย่างกว้างขวาง

นอกจากนี้ การต้องโทษจำคุกทำให้คู่สมรสสามารถฟ้องหย่าได้ ตามกฎหมายลักษณะครอบครัว กฎหมายลักษณะครอบครัวตราเมื่อ 27 พฤษภาคม 2478 มาตรา 1500 (4) ในการฟ้องหย่า ถ้าสามีหรือภริยาต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก ฯลฯ หรือต้องคำพิพากษาให้จำคุกในความผิดอย่างอื่นเกินกว่า 3 ปี อีกฝ่ายฟ้องหย่าได้ บทบัญญัติในมาตรานี้ได้ระบุความผิดที่เป็นเหตุฟ้องหย่าไว้หลายความผิด และความผิดอื่นซึ่งผู้กระทำผิดได้รับโทษจำคุกเกินกว่า 3 ปี เป็นเหตุให้คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

ต่อมา ได้มีพระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติ บรรพ 5 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ได้ตรวจชำระใหม่ พ.ศ. 2519 ได้บัญญัติเหตุฟ้องหย่าใหม่ ดังนี้

"มาตรา 1516 (2) สามีหรือภรรยาประพฤตชั่ว ไม่ว่าจะความประพฤตชั่วนั้นจะเป็นความผิดอาญาหรือไม่ ถ้าเป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่ง

(ก) ได้รับความอับอายขายหน้าอย่างร้ายแรง

(ข) ได้รับความดูถูกเกลียดชัง เพราะเหตุที่คงเป็นสามี หรือภริยาของฝ่ายที่ประพฤตชั่วอยู่ต่อไป หรือ

(ค) ได้รับความเสียหาย หรือเดือดร้อนเกินควร ในเมื่อเอาสภาพฐานะและความเป็นอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยามาคำนึง

มีข้อสังเกตว่า เหตุหย่าในกฎหมายใหม่มีขอบเขตกว้างกว่าเหตุหย่าตามกฎหมายเก่า และครอบคลุมความประพฤตชั่ว ซึ่งเป็นปัญหาในการนิยามความหมายอีกด้วย

อุปสรรคดังกล่าวมานี้ จึงกลายเป็นข้อจำกัดที่บีบบังคับให้บุคคลผู้เคยต้องราชทัณฑ์ หรือผู้พ้นโทษจำนวนมาก ต้องหวนกลับไปประกอบอาชีพกรรมซ้ำซ้อนและรุนแรงยิ่งกว่าเดิม เพราะการปลดปล่อยผู้พ้นโทษ โดยปราศจากกระบวนการทางสังคมสงเคราะห์ (After-care Service) ทั้งยังห้ามมิให้เข้าทำงานในแหล่งจ้างงานไว้ด้วยแล้ว ก็อุปมาเหมือนปล่อยปลาบ่นกปล่อยนกลงน้ำ แต่ผู้พ้นโทษมิใช่คนปลา ฉะนั้น เมื่อหมดหนทางสว่างก็จำต้องเดินทางมืด เพื่อความอยู่รอดของชีวิตหนึ่งหรือหลายชีวิต ในขณะที่เดียวกันก็จะเกิดความเคียดแค้นชิงชังสังคม ซึ่งเป็นสาเหตุของอาชญากรรมรุนแรง เป็นเหตุให้มีการรวมตัวของกลุ่มอาชญากรอีกด้วย

2.2.2.2 ผลที่มีต่อการกลับคืนสู่สังคมของผู้พ้นโทษ

ในการกลับคืนสู่สังคมของผู้พ้นโทษจำคุกนั้น ต้องยอมรับกันว่า ผู้พ้นโทษเหล่านี้จะต้องผ่านกระบวนการประทับรอยมลทิน (The process of stigmatization) ซึ่งถือเป็น "ตราบาป" คิดตัวผู้กระทำผิดอยู่ตลอดชีวิต โดยเป็นผลกระทบต่อเขาภายหลังที่กลับคืนสู่สังคมไปแล้ว

จากผลการวิจัยในประเทศสหรัฐอเมริกา ถึงปัญหาและความต้องการของผู้ต้องโทษจำคุก ซึ่งกำลังจะได้รับการปลดปล่อย Erickson²² พบว่า ปัญหาและความต้องการของผู้ต้องโทษที่สำคัญนั้น คือ ปัญหาในด้านสังคม และปัญหาในด้านจิตวิทยา ส่วน Irwin²³ กล่าวว่า ปัญหาและความต้องการของผู้พ้นโทษส่วนใหญ่คือ ปัญหาในด้านการเงิน และการเป็นลูกจ้าง และ Briggs²⁴ สรุปปัญหาของผู้ต้องโทษที่กำลังจะได้รับการปลดปล่อยนั้นว่า มีปัญหาคือ ปัญหาในการดำรงชีวิตในสังคม ปัญหาทางด้านการเงิน ปัญหาในการเป็นลูกจ้าง ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาที่ยากต่อการแก้ไข

สำหรับในประเทศไทยนั้น จากการศึกษาของ เบ็ญจวัฒน์ ศิวะบวร²⁵ ได้กล่าวถึงปัญหาที่เกิดจากผลของการลงโทษจำคุกของผู้ต้องโทษว่า การลงโทษจำคุกเป็นการสร้างมลทินให้กับผู้ต้องโทษ และมีผลต่อบุคคลเหล่านี้เมื่อกลับสู่สังคม หรือเมื่อพ้นโทษไปแล้ว ทั้งนี้เนื่องจากการที่ถูกจองจำอยู่ในเรือนจำนานๆนั้น ผู้ต้องโทษต้องขาดการติดต่อกับญาติพี่น้อง และอาจกลายเป็นคนไร้ญาติขาดมิตรไปในที่สุด และจากสภาพในเรือนจำ ซึ่งแตกต่างจากสภาพแวดล้อมภายนอก

²² Erickson R.J., et.al., *Paroled but not Free*. (New York : Behavioral Publications, 1973), pp.63-73.

²³ Irwin J., *The Felon*, (New Jersey : Prentice-Hall, Inc., 1970), p.111.

²⁴ Briggs, J.P., "Reintegration Through Community-Based Correctional Center. : Offender Problems and Organizational-Constraints PH.D. diss." (University Park : Pennsylvania State University, 1978), pp.131-132.

²⁵ เบ็ญจวัฒน์ ศิวะบวร , *การสงเคราะห์ผู้พ้นโทษในประเทศไทย* , (วิทยานิพนธ์ หลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2527) , หน้า 117.

นอกจาก ผู้ต้องโทษต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของเรือนจำอย่างเคร่งครัด ตลอดจนถูกจำกัดเสรีภาพ ทั้งร่างกายและจิตใจหลายประการ จึงทำให้ผู้ต้องโทษส่วนใหญ่สูญเสียลักษณะธรรมชาติไป เช่น การสังสรรค์และการติดต่อรหว่างบุคคลธรรมดา (normal human contact) จึงทำให้ผู้พ้นโทษจำ คุกต้องประสบปัญหาต่างๆ ดังนี้

1. ปัญหาด้านสังคม

การที่ผู้กระทำผิดได้รับการลงโทษจำคุก สังคมส่วนใหญ่จะมองภาพพจน์ของคนที่เคย กระทำผิดไปแล้วว่า เป็นคนชั่วร้ายที่ระวาง มีประวัติที่เสื่อมเสีย ซึ่งเป็น"ตราบาป" ที่สังคมประทับ ให้พวกเขาเหล่านั้นเกิดความรู้สึกที่ต่ำต้อย และไม่กล้าที่จะเผชิญหน้ากับผู้คนในสังคม เพราะเกิด ความไม่มั่นใจในตนเอง คอยระแวงอยู่เสมอว่า ตนเป็นบุคคลที่สังคมไม่ให้อภัย และไม่ได้รับความ ไว้วางใจ แม้แต่บุคคลในครอบครัวของตนหรือญาติพี่น้อง ซึ่งจากการที่ผู้ต้องโทษรับโทษ อยู่ในเรือนจำนานๆ สถานภาพทางครอบครัวย่อมจะเปลี่ยนแปลง หรือแตกแยกกันไป จนไม่ ต้องการให้ผู้พ้นโทษจำคุกนั้นเป็นส่วนหนึ่งในสมาชิกของครอบครัว ดังที่ทฤษฎีตราบาป (The labeling theory) กล่าวว่า การตราบาปนั้นจะเกิดขึ้นเมื่อมีการกระทำผิดครั้งแรก และผู้กระทำผิด ได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมและหน่วยงานอื่นในสังคม ผลของการตราบาปนั้น มีความหมายต่อบุคคลยิ่งกว่าสิ่งที่เขาได้ปฏิบัติลงไป การตราบาปว่าเป็นคนผิดอาจจะทำให้ผู้ กระทำผิด เปลี่ยนนิสัยเดิมของตนเป็นนิสัยเบี่ยงเบนตลอดกาลไปเลยก็ได้ มีข้อสังเกตว่า สังคม นั้นไม่เพียงแต่ลงโทษผู้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนเท่านั้น แต่ยังห่างเหินจากผู้ที่เบี่ยงเบนอีกด้วย ตามความเป็นจริงแล้วถือว่าผู้เบี่ยงเบนเป็นคนนอกออก เป็นคนคบไม่ได้ เป็นคนสารเลว แล้วแต่ จะเรียก เมื่อเป็นดังนี้ก็เท่ากับเพิ่มแรงกดดันให้ผู้เบี่ยงเบนมากขึ้น เขาก็จะเบี่ยงเบนหนักมากขึ้น เป็นเงาตามตัวด้วย²⁶ เมื่อผู้พ้นโทษจำคุกประสบกับปัญหาสังคมของคนดีไม่ยอมรับ และมอง ว่าเขาเป็นบุคคลที่เสื่อมเกียรติ ไร้คุณค่าของความเป็นมนุษย์ ดังนั้น ผู้พ้นโทษจึงมีความรู้สึกที่ เป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม ในเมื่อเขาคำรงชีวิตอยู่ในสังคมของคนดีไม่ได้ จึงทำให้เกิดค่านิยมว่า คนชั่วด้วยกันเท่านั้นที่จะต้อนรับและให้อภัยพวกเขาได้ สิ่งเหล่านี้จึงเป็นแรงผลักดันให้เขาเหล่านั้นต้องกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก

²⁶ อรรถพร ชูบำรุง , ทฤษฎีทางอาชญาวิทยา . (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์ , 2527) , หน้า 106.

2. ปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัย

มีผู้ต้องโทษเป็นจำนวนมากที่ประสบปัญหาการเปลี่ยนแปลงสถานภาพทางครอบครัวหรือครอบครัวแตกแยก และเมื่อได้รับการปลดปล่อยออกมาจะมีปัญหาด้านที่อยู่อาศัย เนื่องจากไม่สามารถติดต่อกับครอบครัวได้ หรือติดต่อได้แต่ครอบครัวไม่ยินดีต้อนรับ เนื่องจากเกิดความอับอาย หรือคู่สมรสของผู้ต้องโทษอาจทำการสมรสใหม่ ทำให้ผู้พ้นโทษจำคุกไม่มีที่พักพิง

3. ปัญหาการทำงาน

การทำงานนั้น เป็นหนทางในการตอบสนองความต้องการทางด้านร่างกายและจิตใจทางหนึ่ง การทำงานทำให้มีรายได้เพื่อใช้ในการเลี้ยงชีพ คนที่มีงานทำถือว่าได้รับการยอมรับให้เข้าไปอยู่ในสังคม²⁷ ดังที่กล่าวมาแล้วว่า ในปัจจุบัน มีผู้พ้นโทษจำคุกมักจะประสบปัญหาการถูกจำกัดสิทธิในการประกอบอาชีพ เนื่องจากมีข้อจำกัดทางกฎหมาย (legal status barriers) การที่เคยได้รับโทษจำคุกมาก่อน เป็นคุณสมบัติที่หน่วยงานทั้งหลายไม่พึงปรารถนา ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่า แทบทุกสาขาวิชาชีพที่คิดกันมิให้ผู้พ้นโทษจำคุกเข้ามาทำงานในหน่วยงานของตน ทำให้ผู้พ้นโทษไม่สามารถที่จะหาอาชีพที่สุจริตทำได้ นอกจากอาชีพที่ต้องใช้แรงงาน การทำงานโดยสุจริตนั้นเป็นการเสริมสร้างพฤติกรรมที่ดี ทำให้ผู้พ้นโทษจำคุกมีความหวังและมีจุดมุ่งหมายในชีวิต ซึ่งรัฐควรจะสนับสนุนมิใช่มีแต่การออกกฎหมายพิเศษที่จำกัดสิทธิของผู้พ้นโทษจำคุก ทำให้ผู้พ้นโทษเหล่านั้นไร้ซึ่งความหวัง และหาแสงสว่างนำทางไปสู่ชีวิตที่ดีไม่ได้เลย

ในการจ้างงานผู้พ้นโทษนั้น จะต้องมีเตรียมตัวผู้ต้องโทษตั้งแต่ช่วงเวลาก่อนการพ้นโทษ โดยมีการฝึกวิชาชีพ การเตรียมตัวในการหางาน การฝึกนิสัยในการทำงานที่ดี เหล่านี้เป็นสิ่งที่จำเป็นในการเตรียมตัวสำหรับผู้ต้องโทษในการได้รับว่าจ้างจากผู้จ้าง

²⁷ ยศวัฒน์ บริบูรณ์ธนา, “การว่าจ้างผู้พ้นโทษ (Employment of Ex-offender) : อุปสรรคและข้อเสนอแนะ,” (รายงานการสัมมนาเชิงปฏิบัติการว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดหลังปล่อย จัดโดย กรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย และคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), หน้า 133.

ในปัจจุบัน ผู้พันโทส่วนใหญ่จะประสบกับอุปสรรคมากมายในการเข้าทำงาน อุปสรรคในการว่าจ้างผู้พันโทจำคุก จึงสรุปได้ ดังต่อไปนี้²⁸

1) การไม่ยอมรับผู้เคยต้องโทษของผู้ว่าจ้าง

ผู้ว่าจ้างบางรายมักจะ ไม่ยอมรับผู้พันโทเข้าทำงาน เมื่อทราบถึงประวัติการต้องโทษ แม้ว่าผู้พันโทจะมีคุณสมบัติที่เหมาะสมกับงานนั้น ประวัติการต้องโทษเป็นปมที่ผู้พันโทส่วนใหญ่ จะมีติดตัวจนตายก็ว่าได้ โดยเฉพาะสังคมข่าวสารทุกวันนี้ การสืบประวัติต่างๆของพนักงาน หรือผู้สมัครงาน จึงเป็นเรื่องที่ไม่ยาก เมื่อผู้ว่าจ้างทราบถึงประวัติการต้องโทษแล้ว มักจะไม่ยอมรับคนผู้นั้นเข้าทำงาน โดยเฉพาะในปัจจุบันนี้ ผู้ว่าจ้างสามารถหาแรงงานอื่นๆได้ไม่ยาก ผู้พันโทจึงเป็นกลุ่มที่เสียเปรียบในสังคม และยังคงได้รับการปฏิเสธจากสังคมอยู่

2) การขาดคุณสมบัติทางการศึกษาและความสามารถในการทำงาน

ผู้ต้องโทษส่วนใหญ่มาจากกลุ่มที่มีการศึกษาค่ำ และมีรายได้ต่ำ ตั้งแต่ก่อนการต้องโทษแล้ว ส่วนใหญ่จะไม่มี ความชำนาญด้านใดเป็นพิเศษ และไม่มีประสบการณ์การทำงานในอาชีพต่างๆที่มีรายได้สูง ผู้ต้องโทษมักเป็นชาวไร่ ชาวนาหรือผู้รับจ้างทั่วไป ซึ่งงานเหล่านี้ไม่อาจถือเป็นประสบการณ์ในการทำงานได้ งานที่ผู้พันโทสามารถหารายได้ส่วนใหญ่ จึงเป็นงานที่มีค่าแรงต่ำ และไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ

3) บุคลิกภาพที่ไม่เหมาะสมของผู้พันโทจำคุก

ผู้พันโทส่วนใหญ่มาจากกลุ่มคนที่ด้อยในสังคม บางคนคิดสุราหรือยาเสพติด ไม่มีงานทำ และไม่มีแรงจูงใจในการทำงาน ขาดความนับถือตัวเอง และขาดนิสัยรักการทำงาน เมื่อคนเหล่านี้เข้ามารับโทษในเรือนจำ จึงเป็นการตอกย้ำความเป็นคนที่ถูกสังคมทอดทิ้งมากขึ้น ซึ่ง

²⁸ เรื่องเดียวกัน ., หน้า 139-140.

ทำให้ผู้ต้องโทษขาดแรงจูงใจ และการตั้งความหวังในชีวิตที่คนทั่วไปมักจะมี สิ่งเหล่านี้เป็นข้อเสียที่ทำให้ผู้ว่าจ้างต่างๆ ไม่สนใจจ้างผู้พ้นโทษเข้าทำงาน

4) อุปสรรคจากสุขภาพของผู้พ้นโทษจำคุก

หลังจากที่ผู้ต้องโทษอยู่ในเรือนจำมาช่วงเวลาหนึ่ง สภาพแวดล้อมในเรือนจำ การควบคุมที่เข้มงวด การขาดสุขอนามัยที่ดี ความเครียดและความวิตกกังวล สิ่งเหล่านี้ทำให้สุขภาพทางกายและจิตใจของผู้ต้องโทษเสื่อมถอยลง โดยเฉพาะผู้ต้องโทษที่ถูกจองจำเป็นระยะเวลาานาน เมื่อเขาพ้นโทษแล้วมักจะมีปัญหาด้านสุขภาพและจิตใจ ซึ่งทำให้การทำงานบางประเภททำได้ อย่างไม่มีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาของ นุชบา พรหมสุทธิรักษ์ ในเรื่อง การให้บริการการรักษาพยาบาลแก่ผู้ต้องขังกรมราชทัณฑ์ พบว่า ผู้ต้องโทษมักจะป่วย และมีปัญหาทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ และสังคม โดยมีอาการแสดงออกทางกายคือ ปวดศีรษะ เวียนศีรษะ ท้องผูก ท้องเสีย เป็นประจำ ส่วนปัญหาทางด้านจิตใจ คือ มีความเศร้าใจ หดหู่ อยากร้องไห้ และมีอาการนอนไม่หลับ รับประทานอาหารไม่ได้ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ จะเป็นปัญหาที่ต่อเนื่องเมื่อเขาพ้นโทษจำคุกออกมาแล้ว ซึ่งจะเป็นอุปสรรคในการทำงานอีกด้วย

อุปสรรคในการว่าจ้างผู้พ้นโทษจำคุกนี้ เป็นอุปสรรคที่ไม่สามารถแก้ไขได้ง่ายเพียงแค่ฝึกอาชีพ และการเตรียมตัวผู้ต้องโทษ ยังไม่เพียงพอต่อการแก้ไขอุปสรรคเหล่านี้ เนื่องจากสังคมยังไม่ยอมรับผู้พ้นโทษนั่นเอง นอกจากนี้ ยังมีสถานะเศรษฐกิจภายในประเทศ ซึ่งทำให้กลุ่มคนด้อยโอกาสกลุ่มอื่นๆ เป็นคู่แข่งในตลาดแรงงานกับผู้พ้นโทษจำคุกด้วย

4. ปัญหาการตรวจสอบประวัติบุคคล

ตามวิธีการปฏิบัติของทางราชการรวมทั้งหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ ถ้าจะรับสมัครผู้ใดเข้าทำงาน จะต้องนำลายพิมพ์นิ้วมือไปทำการตรวจสอบที่กองทะเบียนประวัติอาชญากรก่อน ซึ่งในประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ดังนั้น จึงเป็นอุปสรรคของผู้พ้นโทษจำคุกในการกลับคืนสู่สังคม ที่มักจะถูกตรวจสอบข้อมูลหรือประวัติส่วนตัวได้โดยง่าย และเมื่อตรวจสอบประวัติแล้ว ผลปรากฏว่าผู้สมัครเข้ารับราชการ หรือเข้าทำงานในหน่วยงานรัฐ

วิสาหกิจ เคยมีประวัติในการต้องโทษจำคุกมาก่อน จะไม่ได้รับการพิจารณาคัดเลือกให้บรรจุเข้ารับราชการ ทั้งนี้เพราะ มีกฎหมายบัญญัติกำหนดคุณสมบัติเอาไว้ ตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น และในขณะนี้ บรรดาโรงงาน โรงแรม บริษัท ห้างร้าน ธนาคารต่างๆ ก็ถือแบบปฏิบัติเช่นเดียวกับทางราชการโดยเคร่งครัด เป็นเหตุให้ ผู้พ้นโทษจำคุกประสบปัญหาในการดำรงชีวิตในสังคมด้วยความไม่เป็นธรรม ซึ่งบางคน ในบางครั้งต้องพยายามดิ้นรนช่วยตนเอง โดยการหาทางออกในแนวทางที่เป็นปฎิบัติต่อสังคม เพื่อให้ได้มาและรักษาผลประโยชน์เพื่อตนเอง ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดการกระทำผิดซ้ำขึ้นมาอีก

2.3 ผลดีและผลเสียของบทบัญญัติทางกฎหมายที่จำกัดสิทธิของผู้พ้นโทษจำคุก

ก. ผลดี

1. เป็นผลดีตามวัตถุประสงค์ของการลงโทษทางอาญา แม้ว่าในปัจจุบัน วัตถุประสงค์ของการลงโทษทางอาญา จะมุ่งไปในรูปแบบของการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด (Rehabilitation) แต่ในสามัญสำนึกของคนทั่วไปในสังคม ยังเห็นว่า ผู้ที่กระทำความผิดที่ก่อให้เกิดความเสียหายให้แก่สังคม สมควรที่จะได้รับการลงโทษอย่างสาสม การที่มีกฎหมายที่จำกัดสิทธิของผู้พ้นโทษ ย่อมเป็นผลดีที่จะให้ผู้พ้นโทษได้เกิดความรู้สึกที่สำนึกต่อความรับผิดชอบต่อสังคม นอกจากนั้น เป็นผลดีที่ทำให้บรรล่วัตถุประสงค์ของการข่มขู่ โดยการให้คงไว้เป็นส่วนประกอบของโทษจำคุก ผู้ที่คิดจะกระทำความผิด ก็จะเกิดความยับยั้งชั่งใจว่า หากได้กระทำความผิดลงไปแล้ว นอกจากเขาจะได้รับโทษจากเรือนจำแล้ว เขาก็จะประสบกับปัญหาที่ต่อเนื่องต่อไปอีกเมื่อพ้นโทษ คล้ายกับว่าได้รับโทษอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงขอบข่ายของโทษจำคุกจริงๆแล้ว จะเห็นว่ากฎหมายมิได้คำนึงถึงประโยชน์ในข้อนี้เท่าใดนัก หากเป็นแต่เพียงผลที่ได้จากการที่สังคมมีความรู้สึกรังเกียจเดียดฉันท์ต่อผู้พ้นโทษจำคุก ส่วนการข่มขู่ซึ่งนับเป็นมาตรการที่กฎหมายต้องการจะมีเพียงเพื่อนับเป็นเหตุเพิ่มโทษเมื่อกระทำความผิดอีกเท่านั้น

2. เป็นผลดีต่อสังคมในแง่ที่ว่า ทำให้เกิดความรู้สึกมีความปลอดภัย และไม่ต้องกังวลหรือหวาดระแวงว่า ผู้พ้นโทษเหล่านี้ยังคงมรสภาพที่เป็นอันตรายอยู่หรือไม่ ดังนั้น จึงเป็นเหตุผลในการจำกัดสิทธิของผู้พ้นโทษในการประกอบอาชีพบางอย่าง ทั้งนี้เพื่อตัดปัญหาในเรื่องของความปลอดภัย และความสงบสุขของหน่วยงานนั้นๆ

3. เป็นผลดีในการใช้เป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัย โดยปรากฏจากข้อกำหนดของกฎหมายพิเศษต่างๆ ที่อ้างเหตุผลในการป้องกันความเสียหายของสังคมส่วนรวม โดยตัดโอกาสในการประกอบอาชีพ หรือการกระทำบางประการที่มีผลเกี่ยวข้องกับสังคมส่วนรวม ด้วยเกรงว่าผู้พ้นโทษ ซึ่งเป็นผู้ที่เคยมีความประพฤติเสื่อมเสียมาก่อนจะอาศัยโอกาสดังกล่าว เข้ามาทำความเสียหายให้แก่สังคม ทั้งนี้จะคืนสิทธิ หรือโอกาสให้แก่ผู้พ้นโทษ เมื่อแน่ใจได้ว่า ผู้นั้นเป็นผู้ที่มีความประพฤติดีแล้ว และจะไม่ทำความเดือดร้อน ก่อให้เกิดความเสียหายแก่สังคมอีก

ข. ผลเสีย

ผลเสียของการที่มีกฎหมายจำกัดสิทธิบางประการของผู้พ้นโทษจำคุก คือ เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการกระทำผิดซ้ำ (Recidivism) อันเป็นผลสืบเนื่องมาจาก การที่สังคมประทับุตราให้พวกเขา และได้รับการกีดกัน ไม่ยอมคบค้าสมาคมให้อยู่ในสังคมของคนดี ทำให้เขาหมดกำลังใจที่จะกลับความประพฤติของตนเสียใหม่ และหันไปคบค้ากับสมาคมของคนชั่วสมคบกันกลับมาทำร้ายสังคมของคนดีในที่สุด²⁹ ซึ่งกระบวนการนี้ เรียกว่า "กระบวนการประทัทรอยมลทิน" (The process of stigmatization) เป็นเรื่องที่น่าคิดอย่างยิ่งเกี่ยวกับกระบวนการประทัทรอยมลทินให้กับผู้ที่เคยเบี่ยงเบน หรือผู้ที่เคยกระทำผิดมาแล้ว ทำให้เขาเหล่านั้น แทบจะหมดหวังที่จะกลับตนเป็นพลเมืองดี ไม่สามารถเข้ากับสังคมส่วนใหญ่ได้ดีเหมือนดังเดิมได้ จนกระทั่งหวนกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก ซึ่งแม้ว่าหน่วยงานราชทัณฑ์ จะได้พยายามแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้กลับคืนสู่สังคมได้อย่างปกติสุข โดยไม่กลับไปก่อความเดือดร้อนให้กับประชาชนในสังคมอีก แต่ก็ยังปรากฏว่า มีปัญหาการกระทำผิดซ้ำอยู่อีกจำนวนไม่น้อย ซึ่งอัตราการกระทำผิดซ้ำของจำนวนผู้ต้องขังเด็ดขาด ยังมีอัตราที่สูงกว่ามาตรฐานสากล ซึ่งกำหนดไว้ไม่เกินร้อยละ 10 อยู่มาก แสดงให้เห็นว่า แนวนโยบายการฟื้นฟูผู้ต้องโทษ เพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำยังไม่บังเกิดผลอย่างแท้จริง ทั้งนี้ที่กรมราชทัณฑ์ก็ได้ดำเนินการฟื้นฟูผู้ต้องโทษในทุกๆด้านแล้ว

²⁹ รณยุทธ ศรีขึงขงค์, "เขาจะเป็นคนดีได้อย่างไร ?" บทบัญญัติ. (เล่มที่ 28 , 2514) , หน้า 811-815.

ดังนั้น ผลดีที่คิดว่าควรจะได้ จึงไม่น่าจะคู่กับผลร้ายที่ติดตามมาในภายหลัง นอก
จากนี้ การมีบทบาทบัญญัติทางกฎหมายที่เป็นการจำกัดสิทธิของผู้พันโทขจาคูกนั้น ยังขัดกับหลัก
การในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้ คือ

1. หลักการทางด้านอาชญาวิทยา

ได้เป็นที่ยอมรับกันว่า "อาชญาวิทยา" หมายถึง วิทยาการที่ว่าด้วยสาเหตุของอาชญา
กรรม การป้องกันอาชญากรรม และการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด ในความหมายนี้ วิชาอาชญาวิทยา
จึงเป็นวิชาที่ว่าด้วยเรื่องของอาชญากรรม ซึ่งเป็นปรากฏการณ์หนึ่งของสังคม และยังครอบคลุม
ไปถึงการศึกษาปฏิกิริยาของสังคม ที่ต่อต้านอาชญากรรมและ อาชญากรอีกด้วย โดยนัยนี้จึงมี
ผู้กล่าวว่า การศึกษาอาชญาวิทยาเป็นการศึกษามาตรการของการควบคุมสังคม (social
control) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรม³⁰

ในบรรดาสาเหตุต่างๆ ที่เป็นเหตุผลักดันให้บุคคลกระทำความผิดนี้ สาเหตุในทางสิ่ง
แวดล้อมและสังคม เป็นสาเหตุที่สำคัญที่สุดที่มีอิทธิพลผลักดันให้บุคคลกระทำความผิด แต่เรา
ไม่ถือว่าเป็นสาเหตุเดียวที่ทำให้มนุษย์ประกอบอาชญากรรม อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมมีอำนาจ
เหนือมนุษย์เรา โดยจะค่อยๆ ซึมซาบเข้าไปในตัวบุคคลทีละน้อย ใช้ระยะเวลาที่นานพอสมควร
เพื่อ เปลี่ยนลักษณะจิตใจ อารมณ์ และทัศนคติ ซึ่งรวมเรียกว่า "บุคลิกภาพ" (personality)
ของผู้นั้น ให้มีแนวโน้มไปสู่การประกอบอาชญากรรมได้ง่าย³¹

การป้องกันอาชญากรรม หรือพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎหมายหรือการกระทำความผิด
จึงจำเป็นต้องกระทำพร้อมกันหลายๆ ด้าน และให้สัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด โดยจะต้องมุ่งความสนใจ
ลงไปถึงปัจจัยต่างๆ อันมีผลช่วยให้เกิดอาชญากรรม และกำจัดหรือทำให้ลดน้อยลง ซึ่ง
ปัจจัยทั้งหลายอันมีอิทธิพลในทางที่ไม่ดี หรือปรับปรุงแก้ไขปัจจัยเหล่านี้ให้บรรเทาผลร้ายลง ใน

³⁰ อรรถ สุวรรณบุบผา , หลักอาชญาวิทยา. (กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช , 2518) ,
หน้า 3-4.

³¹ สุวิทย์ นิมน้อย , กฎหมายอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา. (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง , 2519) , หน้า 15-16.

ขณะเดียวกัน ก็พยายามส่งเสริมสนับสนุนปัจจัยที่มีอิทธิพลในทางดีให้มากขึ้น เพื่ออำนาจฝ่ายสูงจะได้เข้าไปป้องกันขัดขวางอิทธิพลที่ไม่ดีจะได้ลดน้อยถอยลงไป ทั้งนี้ การใช้มาตรการป้องกันจะต้องกระทำก่อนที่พฤติกรรมในทางอาชญากรรม หรือการกระทำสิ่งที่ยั่วยุหรือฝ่าฝืนต่อกฎหมายจะเกิดขึ้น ก่อนที่การขัดแย้งหรือการฝ่าฝืนนั้นจะกลายเป็นส่วนประกอบของบุคลิกภาพ ซึ่งจะสายเกินไปที่จะป้องกันได้

ดังนั้น การมีบทบาทของนิติทางกฎหมายที่จำกัดสิทธิของผู้พ้นโทษจำคุก จึงเป็นการขัดกับหลักการป้องกันอาชญากรรม เพราะถือได้ว่า เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการกระทำผิดซ้ำ เนื่องจากมีส่วนทำให้ผู้พ้นโทษจำคุกเกิดความลำบากในด้านเศรษฐกิจความเป็นอยู่ และเกิดความรู้สึกถูกบีบบังคับอารมณ์และจิตใจ ซึ่งเป็นภาวะที่เหมาะสมแก่การก่อให้เกิดอาชญากรรมได้โดยง่าย

2. หลักการทางด้านทัณฑวิทยา

จุดประสงค์ขั้นต้นของงานทัณฑวิทยา คือ การจัดการป้องกันภัยจากอาชญากรรมให้แก่สังคม พล.ต.ต. ชาย เสวิกุล ให้ความหมายของ "ทัณฑวิทยา" ว่า เป็นการศึกษาวิธีการต่างๆ ในอันที่จะปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด และแก้ไขผู้กระทำผิดต่อกฎหมายให้กลับเป็นคนดีมีประโยชน์ต่อสังคม การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดและการแก้ไขผู้กระทำผิดนี้ เป็นไปได้ทั้งวิธีการที่เป็นการลงโทษ (punitive) และไม่ใช่เป็นการลงโทษ (non-punitive)³²

ในปัจจุบัน วัตถุประสงค์ของการลงโทษทางอาญานั้น มีแนวความคิดที่มุ่งไปในทางด้านการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด โดยเปลี่ยนจาก "การลงโทษ" มาเป็น "การบำบัด" โดยถือว่าผู้กระทำผิดเปรียบเสมือนผู้ป่วยที่ต้องการการเยียวยาแก้ไขซึ่งได้มีวิธีการเน้นหนักไปในการหาทางแก้ไขชื่อเสียงของผู้ที่ต้องโทษเพื่อให้กลับเป็นคนดีเพื่อที่จะได้ออกมาสู่สังคมในฐานะพลเมืองดี³³ มีการฝึกอาชีพแก่ผู้ต้องโทษ เสริมสร้างบุคลิกภาพให้การศึกษาตั้งแต่ระดับประถมจนถึงระดับมหาวิทยาลัย และมีการนำวิธีการต่างๆ เพื่อการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษมาใช้ในกระบวนการลงโทษ

³² ชาย เสวิกุล , อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา. (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ,2517), หน้า 171.

³³ อัยฎางค์ ปาณิกบุตร , กฎหมายอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา. (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง ,2519),หน้า 75.

เพื่อการปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำผิดด้วย โดยพยายามช่วยขจัดปัญหาในการกลับคืนสู่สังคมหลังจากผู้กระทำผิดพ้นโทษไปแล้ว แต่ในการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษในปัจจุบันก็เป็นเพียงการสงเคราะห์เพียงในระยะแรกที่ผู้กระทำผิดพ้นโทษออกไป แต่มิได้มีการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง และในขณะเดียวกัน การที่มีกฎหมายบัญญัติจำกัดสิทธิของผู้พ้นโทษจำคุก ก็ทำให้เกิดอุปสรรคและปัญหาต่อผู้พ้นโทษจำคุกเป็นอย่างยิ่ง โดยเป็นการขัดขวางในการดำรงชีวิตอย่างพลเมืองดีของผู้พ้นโทษ ดังนั้น เมื่อพ้นโทษจำคุกได้รับการกีดกันและไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม ก็จะทำให้เขาหางานโดยการเป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม (Anti-Social) และกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก ฉะนั้นจึงควรมีการยกเลิกการจำกัดสิทธิของผู้พ้นโทษเสีย และควรจะถือว่า การได้รับโทษจำคุกภายในเรือนจำเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ก็น่าจะเป็นการเพียงพอแล้ว

3. หลักความเป็นธรรม

จากผลกระทบของคำพิพากษาลงโทษจำคุก จะเห็นว่าผลเสียของการลงโทษจำคุกมีอยู่มากมาย ทั้งต่อตัวผู้ถูกลงโทษเอง ครอบครัวของผู้ต้องโทษ และผลเสียต่อสังคม ทำให้ไม่อาจยืนยันได้แน่ชัดว่า มาตรการในการปรับปรุงแก้ไขที่ผู้ต้องโทษจะได้รับระหว่างรับโทษจำคุก ซึ่งเป็นผลในด้านดีที่ผู้ต้องโทษได้รับนั้น จะมีน้ำหนักหรือสัดส่วนอันเพียงพอที่จะแก้ไขให้ผู้นั้นเป็นพลเมืองดี เมื่อเทียบกับผลเสียที่ผู้นั้นได้รับมาแล้วในขณะที่ต้องโทษ และจะได้รับต่อไปภายหลังจากพ้นโทษ

การที่มีบทบัญญัติทางกฎหมายที่จำกัดสิทธิของผู้พ้นโทษนั้น จะเห็นว่าดูเหมือน กับเป็นการไม่ให้ความเป็นธรรมแก่ตัวผู้พ้นโทษสักเท่าใด เมื่อเขาพ้นจากการได้รับโทษตามคำพิพากษาของศาลแล้ว ก็ควรจะสิ้นสุดการลงโทษ สังคมไม่ควรจะลงโทษเขาอีกต่อไป เพราะจะทำให้เขาหมดโอกาสที่จะกลับตนเป็นพลเมืองดีในสังคมอีกครั้งหนึ่ง การจำกัดสิทธิบางประการ ทำให้เป็นการตัดโอกาสของผู้พ้นโทษจำคุก ดังนั้น การฝึกอาชีพหรือการศึกษาในเรือนจำของผู้พ้นโทษก็ต้องประสบกับความล้มเหลว เพราะมิได้นำมาใช้ในสังคมให้เกิดประโยชน์ขึ้น เมื่อเป็นเช่นนี้ทำให้ผู้พ้นโทษต้องกลับไปตนให้เป็นภัยสังคมอย่างเดิม ทำให้เกิดปัญหาต่อเนื่องไปเป็นวัฏจักรคือไม่มีที่สิ้นสุด ดังนั้น รัฐบาลจึงมีมาตรการในการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้พ้นโทษจำคุก (after-care service) ซึ่งมีเป้าหมายหลักที่จะปรับปรุงและพัฒนาผู้พ้นโทษใน 2 ประการด้วยกันคือ ปรับปรุงสภาพภายนอกของผู้พ้นโทษ ได้แก่ การฝึกฝนอาชีพ ตลอดจนให้ความช่วยเหลือในเรื่องทุน เพื่อให้ผู้พ้นโทษมีความสามารถในการประกอบอาชีพและสร้างฐานะที่มั่นคงต่อ

ไป และเป็นพลเมืองดีของประเทศ และอีกประการหนึ่งคือ การปรับปรุงสภาพภายในของผู้ พันโทฯ ได้แก่ การอบรมศีลธรรมจรรยา สั่งสอนให้เป็นผู้ที่มีความสำนึกที่ดีต่อสังคม มีความ รับผิดชอบ และเสียสละให้แก่สังคม มูลเหตุที่จะทำให้เขาก่ออาชญากรรมอีก อันเนื่องมาจากตัวเขา เองก็หมดไป เขาจะกระทำผิดอีกหรือไม่ก็ย่อมขึ้นอยู่กับสังคมเท่านั้น³⁴

ดังนั้น จะเห็นว่า ผลเสียของการจำกัดสิทธิของผู้พันโทฯ จำคุก คือ ก่อให้เกิดปัญหา ตามมาอีกมากมาย การที่จะให้ผู้พันโทฯ จำคุกได้รับการจำกัดสิทธิบางประการต่อไปอีก จึงขัดต่อ หลักความเป็นธรรม หรืออย่างน้อยก็เป็นการขัดต่อหลักในกฎหมายรัฐธรรมนูญ ที่บัญญัติไว้ว่า มนุษย์ย่อมมีความเท่าเทียมกันในสังคม การจำกัดสิทธิของผู้พันโทฯ จำคุกในบางประการนั้น ถ้า มองในอีกแง่หนึ่ง ก็เท่ากับเป็นการตัดสิทธิของรัฐในการที่จะใช้ทรัพยากรบุคคลให้เกิดประโยชน์ ต่อรัฐ และในทางกลับกัน เมื่อรัฐได้จำกัดสิทธิของผู้พันโทฯ จำคุกเสียแล้ว ก็เท่ากับว่า เป็นการ เปิดโอกาสในการทำให้ผู้พันโทฯ จำคุกเหล่านั้นกลับมาเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐ และก่อความเดือด ร้อนให้กับสังคมต่อไป ทางที่ดีแล้ว เมื่อรัฐได้ลงทุนแก้ไขฟื้นฟูแก่ผู้ต้องโทษคนใด รัฐก็ควร จะใช้ประโยชน์บุคคลนั้นให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

ถ้าหากรัฐจะมองว่าสาเหตุในการกระทำผิดซ้ำของผู้พันโทฯ จำคุก เกิดจากสาเหตุของตัว ผู้พันโทฯ เอง ก็ย่อมแสดงว่า มาตรการในการปรับปรุงแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดที่รัฐได้ใช้กับบุคคล นั้นล้มเหลว รัฐจึงควรยอมรับข้อบกพร่องนั้นด้วย และรัฐก็ไม่ควรเอาข้อบกพร่องของรัฐมา เป็นข้อ ปฏิเสธที่จะไม่ลบล้างรอยมลทินให้แก่ผู้พันโทฯ โดยสิ้นเชิง รัฐควรที่จะมีการยกเลิก กฎหมายพิเศษ ต่างๆ ที่ตราขึ้นมาเพื่อจำกัดสิทธิของผู้พันโทฯ จำคุก และควรหาวิธีที่จะป้องกัน และบรรเทาผลกระทบที่เกิดจากการต้องโทษจำคุก ทั้งนี้เพื่อให้ผู้พันโทฯ ได้มีโอกาสใช้ชีวิตอยู่ใน สังคมได้อย่างปกติ

³⁴ มุรธา วัฒนะชีวะกุล, “เอกสารประกอบคำบรรยายวิชากฎหมายอาญาเปรียบเทียบ”, (กรุงเทพฯ : ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524), หน้า 1-7.